

BASTA

Byggindustrins avveckling av särskilt farliga ämnen

SBUF PROJEKT 11222

Juni 2003

FÖRORD.....	4
SUMMARY.....	5
SAMMANFATTNING	6
BAKGRUND.....	7
PROJEKTETS MÅL OCH SYFTE.....	8
KRITERIER.....	8
REVISION	12
KOMMUNIKATION: Kontakter och presentationer BASTA	13
IT	14
ORGANISATION OCH AFFÄRSMODELL inkl riskanalys	15
RESULTAT OCH REKOMMENDATIONER.....	16
REFERENSER.....	17
ORDLISTA	18
BILAGA 1. Projektplan	19
BILAGA 2.1. Kriterier för kemiska produkter	25
BILAGA 2.2. Checklista för redovisning av hälso- och miljöfarligt innehåll i kemiska produkter.....	28
BILAGA 2.3. Redovisning av kemiska produkter	34
BILAGA 3.1. Kriterier för byggvaror	35
BILAGA 3. 2. Checklista för redovisning av hälso- och miljöfarligt innehåll i byggvaror.....	37
BILAGA 3. 3. Redovisning av byggvaror.....	41
BILAGA 4. Kriterier för BASTA-revisorer	42

BILAGA 5. Organisation, verksamhet och affärsmodell för en permanent drift av BASTA	46
BILAGA 6. Kontakter.....	54
BILAGA 7. Frågor och svar om BASTA	56

FÖRORD

Målet för projektet är att fasa ut farliga kemiska ämnen från byggprodukter. Projektet har fått akronymen BASTA, Byggindustrins Avveckling av Särskilt farliga ämnen.

Bakom initiativet till BASTA står branschorganisationen Sveriges Byggindustrier, Skanska, JM, NCC och Peab. Kriterierna har utvecklats i samråd med materialleverantörer. Projektet har finansierats under en inledande fas av företagen själva samt via projektmedel från Svenska Byggbranschens Utvecklingsfond, SBUF. Medel för det fortsatta arbetet har sökts från EU:s LIFE-fond.

Rapporten riktar sig till en bred intressegrupp inom byggsektorn.

I projektet tillsattes en styrgrupp bestående av följande personer: Lennart Henriz, JM, Johan Gerklev, Skanska, Göran Gerth, NCC, Jimmy Larsson, Peab samt Danielle Freilich, Sveriges Byggindustrier.

En arbetsgrupp bestående av Charlotte Bejersten Nalin, NCC, Karin Jönsson, Skanska, Per Löfgren, JM, Göran Westerfors och Marianne Hedberg, Peab, Danielle Freilich, Sveriges Byggindustrier samt Erica Gyllered, Statens Fastighetsverk, adjungerad, har tagit fram förslag till kriterier och revisionsmodellen.

Kjell Johansson, Byggnads och Annika Almeen, Asplunds Bygg har adjungerats projektgruppen.

Ett antal referensgrupper tillsattes med representanter för byggmaterialindustrin, myndigheter m fl.

Martin Dahlgren, Hifab har anlitats som projektsamordnare. Martin Dahlgren har även anlitats för att ta fram ett förslag till organisationsmodell.

Siw Bengtsson, Sara Bergman och Anna Linusson, Kemi & Miljö har anlitats för arbetet med att ta fram ett förslag till revisionsmodell.

Lilian Rosenberg, LR Marketing har anlitats för framtagning av informationsmaterial.

Medverkat har ett stort antal företag organisationer och myndigheter vars intresse och engagemang har varit mycket inspirerande.

Stockholm i juni 2003

Danielle Freilich

SUMMARY

This report presents a preliminary study of a classification system (with the acronym BASTA) for the construction industry in order to phase out dangerous substances in chemical and building products.

BASTA is based upon producers' declaration of the chemical content of the products, both chemical products and articles, according to a set of criteria. As proposed, products containing carcinogenic, mutagenic, toxic to reproduction, persistent and bioaccumulative substances above given limits are not allowed in the system. Products containing allergenic substances and organic solvents are also regulated. Focus is put on the content of very dangerous substances in the products themselves, and not on the environmental impact during the life cycle.

The results of the preliminary study show the possibilities of developing such a classification system. This report presents a number of proposals, among them proposals for classification criteria for levels of dangerous substances in building products and for a validation model. The system can be operated by an organization, which will carry out audits, update the criteria and keep the system going.

The report points out a number of recommendations for the continuing work, which will address broadening the interest groups such as suppliers, building owners, etc. The system will be demonstrated in a large scale and the model for validation will be tested.

SAMMANFATTNING

I föreliggande rapport redovisas resultat av en förstudie om ett branschgemensamt klassningssystem BASTA.

Projektets syfte är att byggsektorn med ett gemensamt synsätt fasar ut farliga ämnen i varor. Projektets mål är att ta fram och etablera ett klassningssystem för varor som möjliggör utfasning av farliga ämnen.

Projektet avgränsar sig till att omfatta utveckling av kriterier för kemiska produkter och byggvarors innehåll av särskilt farliga ämnen och innefattar därmed inte en bedömning utifrån produkternas hela livscykel.

BASTA är ett nytt klassningssystem som utvecklas av aktörer i den svenska byggbranschen som syftar till att fasa ut användningen av särskilt farliga kemiska ämnen från kemiska produkter och byggvaror. Varorna bedöms utifrån de *egenskaper* som de ingående ämnena har.

Resultaten visar att ett sådant klassningssystem kan tas fram. Bl a har ett förslag till kriterier till ett klassningssystem för farliga egenskaper hos kemiska ämnen i varor tagits fram. Ett förslag till organisation med ett oberoende organ som säkerställer drift, utveckling och kvalitetssäkring av klassningssystemet presenteras. En skiss på en IT-lösning som stödjer driften av klassningssystemet är framtagen. En marknadsanalys av intressenter har tagits fram inkl en riskanalys.

Rapporten innehåller ett antal rekommendationer för det fortsatta arbetet för BASTA-systemet, som omfattar bl a en breddning av deltagandet där fler entreprenörer, byggherrar och konsulter inbjuds i arbetet, en testning av systemet och av revisionsverksamheten med ett urval leverantörer.

BAKGRUND

Även om det görs ett omfattande arbete att förbättra varors miljöegenskaper bland tillverkare och leverantörer inom byggsektorn, finns det fortfarande ett stort antal varor kvar på marknaden vars miljöegenskaper inte är förenliga med ett långsiktigt hållbart samhälle. Ansvaret för att sådana varor fasas ut delas mellan tillverkande, föreskrivande och beställande led.

Bland tillverkare krävs det ökade satsningar på att förändra byggvaror som innehåller ämnen med oönskade egenskaper. Bland föreskrivande led krävs ökad satsning på att utforma byggprocesser och byggnadsverken där varor innehållande oönskade egenskaper undviks. För att beställarledet i ökad grad skall kunna prioritera dessa varor, krävs det ett omfattande arbete med att ställa samman data om varornas miljöegenskaper, ett systematiskt arbete med att värdera ingående ämnens egenskaper, att sprida denna information och därigenom möjliggöra att varor innehållande ämnen med oönskade egenskaper kan undvikas.

Informationsinsamlingen sker idag på ett relativt osystematiskt sätt för branschen som helhet. Vissa större företag och organisationer har dock byggt upp omfattande egna system för bedömning / värdering / klassificering av varor. Vissa byggtreprenörer har databaser med bedömningar av varor. Gemensamt för alla dessa system är att de utgår från varornas eventuella innehåll av ämnen med skadliga egenskaper.

Bland de större byggföretagen finns ett intresse för att skapa gemensamma kriterier eftersom alla i sina egna system utgår från en liknande definition av vilka egenskaper som är oönskade hos de ämnen som finns i kemiska produkter och varor. Även bland andra branschled (bygggherrar och fastighetsägare) finns likartade behov och även där är utgångspunkten för varuvalen i stort desamma.

Miljöbalken ställer krav på byggmaterialleverantören att utreda sina varor och informera sina kunder om hälso- och miljöfarliga egenskaper. Miljöbalken ställer också krav på användaren att välja bort farliga ämnen och dokumentera sina varuval. Byggsektorns aktörer behöver dessutom förbereda sig på kommande regler som förväntas träda i kraft som konsekvens av Riksdagens beslut om kemikaliestrategi för giftfri miljö och av EU:s beslut om vitboken om strategi för den framtida kemikaliepolitiken. Ett gemensamt klassningssystem avseende kemiska ämnen skulle underlätta för leverantörer och användare att leva upp till miljöbalkens och kommande EU-lagstiftnings krav.

Byggsektorn har inom ramen för det miljöprogram som Byggsektorns Kretsloppsråd tagit fram, satt upp ett mål att minska användningen av kemiska ämnen till en miniminivå år 2020. För att lyckas med denna ambition krävs en kraftfull gemensam satsning från sektorn, på att utveckla en samsyn kring oönskade kemiska ämnen och ett praktiskt verktyg för att hjälpa till att göra bra varuval.

För att möta ovanstående krav och skapa ett gemensamt arbetssätt i, har miljöcheferna vid Sveriges Byggindustrier, JM, NCC, Peab och Skanska tagit initiativet till ett nytt system för att fasa ut användningen av farliga kemiska ämnen från kemiska produkter, byggprodukter och byggvaror. Systemet har givits arbetsnamnet BASTA. Namnet är en akronym som kan härledas ur ”Byggindustrins avveckling av speciellt farliga ämnen”. Utveckling av de kriterier som ska ligga till grund för utvärderingen har bedrivits sedan hösten 2001.

PROJEKTETS MÅL OCH SYFTE

Syfte

Att byggsektorn med ett gemensamt synsätt fasar ut farliga ämnen i varor.

Övergripande mål

Att ta fram och etablera ett klassningssystem för varor som möjliggör utfasning av farliga ämnen.

Delmål

- Ta fram kriterier till ett klassningssystem för farliga egenskaper hos kemiska ämnen i varor.
- Ta fram förslag på ett oberoende organ som säkerställer drift, utveckling och kvalitetssäkring av klassningssystemet.
- Ta fram förslag på ett fungerande system för informationshantering, klassning och kontroll av varor inom ramen för klassningssystemet.
- Ta fram förslag på en IT-lösning som stödjer driften av klassningssystemet.
- Undersöka en uthållig finansiering av klassningssystemet.
- Se till att antalet varor i klassningssystemet gör det attraktivt för varuanvändare inom byggsektorn.

Projektet avgränsar sig till att omfatta utveckling av kriterier för kemiska produkter och byggvarors innehåll av särskilt farliga ämnen och innefattar därmed inte en bedömning utifrån produkternas hela livscykel.

KRITERIER

PRINCIPER

Systemets grundpelare är ett antal kriterier för egenskaper hos farliga ämnen kombinerat med gränser för tillåtna halter av dessa ämnen i kemiska produkter och varor. Meningen med systemet är att produkter och varor som innehåller ämnen med särskilt farliga egenskaper, över de tillåtna halterna, ska sållas bort, medan produkter och varor som är fria från eller innehåller sådana ämnen i låga halter ska få ett godkännande i systemet. Fördelen med att arbeta med dessa kriterier framför att arbeta med olika listor med namngivna kemiska ämnen som ska undvikas och fasas ut, är att kriterierna täcker *alla* ämnen som har dessa egenskaper, medan listorna bara omfattar ett fåtal ämnen. Alla ämnen som idag finns på de olika listorna i branschen omfattas av kriterierna i BASTA-systemet.

Ämnesegenskaper

De ämnen som omfattas av kriterierna är i första hand ämnen som är cancerframkallande, mutagena, reproduktionstoxiska, persistenta, bioackumulerbara eller skadliga för ozonskiktet. Dessutom omfattas bly, kadmium och kvicksilver och kemiska föreningar som innehåller dessa metaller. För kemiska produkter ingår dessutom ämnen som är giftiga för människan eller i miljön, allergiframkallande eller som är flyktiga organiska kemiska ämnen.

Valet av ämnesegenskaperna CMR och PB och metallerna kadmium, bly och kvicksilver är helt i linje med intentionerna i EUs kemikaliearbete, vårt nationella miljömål Giftfri miljö, och Byggsektorns Kretsloppsråds miljöprogram 2003. De ytterligare ämnesegenskaper som har lagts till för kemiska produkter är inkluderade på grund av att det är relevant ur arbetsmiljö- och miljösynpunkt vid hantering av kemiska produkter.

Haltgränser

Haltgränserna i kriterierna är till största delen identiska med klassificeringsgränserna i Kemikalieinspektionens föreskrifter om klassificering och märkning av kemiska produkter, KIFS 1994:12. Det är viktigt att kriterierna har vetenskaplig grund och inte är helt godtyckligt utvalda.

METOD

Systemet är tänkt att fungera genom att leverantörer (tillverkare och importörer) som är intresserade av att få produkter eller varor godkända och registrerade i BASTA tar del av kriterierna, checklistor för bedömning och en utförlig användarhandledning. De avgör därefter om deras varor/produkter uppfyller kriterierna, och om de gör det skickas en försäkran om att varan/produkten uppfyller kraven för godkännande in till BASTA. Dessa produkter registreras i en databas. Leverantörernas försäkran följs vid stickprov upp med revisioner utförda av särskilda, kemiskt/toxikologiskt kunniga revisorer som bl.a. kontrollerar leverantörens kompetens och underlaget för leverantörens egendeclaration av varan/produkten.

Användarna av systemet, d.v.s. som väljer eller köper in kemiska produkter och varor, kommer att kunna prioritera produkter/varor som uppfyller kraven i BASTA-systemet. Målet är att endast produkter/varor som uppfyller kraven i BASTA ska få användas byggsektorn. Eftersom kravnivån i BASTA är satt i syfte att rensa bort de innehållsmässigt värsta produkterna och varorna, kan även ytterligare högre miljökrav komma att ställas vid produktval/inköp. Det gemensamma minimikravet blir dock att varorna/produkterna uppfyller kraven i BASTA-systemet.

REFERENSGRUPPER OCH REMISS

Referensgrupper

BASTA-projektets styr- respektive arbetsgrupp har till sin hjälp i arbetet med att ta fram och utveckla gemensamma kriterier för ämnesinnehåll i kemiska produkter och byggvaror även haft stöd från referensgrupper bestående av representanter för materialleverantörer till svensk byggindustri.

Referensgruppen med leverantörer för kem-tekniska produkter har sammankallats och deltagarna har engagerat sig mycket aktivt i arbetet med BASTA. Gruppen är mycket positiv till initiativet och har av egen drivkraft verkat för att etablera idén inom sina respektive branscher. I referensgruppen för kemiska produkter har följande företag/-branschorganisationer varit representerade:

- Akzo Nobel Decorative Coatings
- Plast- och kemiföretagen
- Alcro Beckers
- Sveriges Färgfabrikanters Förening (SVEFF) och Sveriges Limleverantörers Förening (Lim.se)
- SIKA Sverige
- Perstorp Construction Chemicals

Utöver dessa har även Svenska Petroleuminstitutet kontaktats för att få ett remissyttrande angående kriterierna för kemiska produkter. Svaret visade att kraven upplevdes som relevanta, men att man anser att säkerhetsdatabladet är en tillräcklig informationskälla. Man noterar också att bensin, diesel och eldningsolja inte klarar kraven, liksom en del smörjolja.

En referensgrupp för byggvaror etablerades också, uppdelad på golvprodukter och övriga byggvaror. Gruppen har visat mer blandat intresse till aktivt engagemang jämfört med referensgruppen för kemiska produkter, och har därför endast sammankallats vid ett tillfälle under projektiden. Generellt uppfattade gruppen upplägget med kriterier för ingående ämnens egenskaper som relevant, men man ansåg att det kommer att vara svårt att hitta erforderlig information för att bekräfta att man uppfyller kraven. I referensgruppen för byggvaror har följande företag varit representerade:

- Electrolux Home Products
- Saint-Gobain Isover
- Kone
- Golvbranschens riksorganisation
- Forbo Linoleum
- Freudenberg
- Kiilto
- Optiroc
- Pergo
- Tarkett Sommer

Från myndighetshåll har omdömet om BASTA-projektet och förslaget till utformning av kriterierna generellt varit mycket positivt. Följande myndigheter har sammankallats för att få information om BASTA och för att delge synpunkter på kriteriernas utformning och förslag till utveckling:

- Kemikalieinspektionen
- Naturvårdsverket/Miljödepartementet
- Boverket
- Arbetsmiljöverket
- Socialstyrelsen

Remiss

För att få in ett större underlag för synpunkter utöver det som erhållits från referensgruppen för byggvaror, har under hösten 2002 genomförts en remissrunda hos olika byggmaterialleverantörer (branschorganisationer och enskilda företag) gällande det kriterieförslag som tagits fram för byggvaror. Följande organisationer/företag har inkommit med svar på remissen:

Armstrong World Industries AB	(golvtillverkare)
AB Byggbeslag	(distributör av beslag, etc.)
Daloc AB	(dörrtillverkare)
Electrolux Hemprodukter AB	(vitvaror)
Elitfönster AB	(fönstertillverkare)
Golvbranschen	(branschorganisation)
Icopal	(tillverkare av tätskikt)
Interpares AB	(byggvarugrossist)
Nils Malmgren AB	(tillverkare av epoxiprodukter)

Optiroc AB	(tillverkare av lättklinker och torrbruk)
Pergo AB	(tillverkare av laminatgolv)
Saint-Gobain Isover AB	(isoleringsstillverkare)
SELGA AB	(elgrossist)
Tibnor AB	(leverantör av stålprodukter)
Trä- och Möbelindustriförbundet, Köks- och badinredningsgruppen	(branschorganisation)

Remissvaren från byggmaterialleverantörerna gav ett blandat resultat. När det gäller frågan om möjligheten att få fram den information som krävs, uppgav många att detta skulle bli mycket svårt och resurskrävande. Kriterierna upplevdes av flera som komplexa, och att hjälp med tolkning krävs. Trots bristen på information uppger flertalet leverantörer att deras produkter skulle klara kraven. Kraven upplevs generellt som rimliga och relevanta.

Majoriteten av företagen/organisationerna anser att systemet är bra och generellt välkomnar man ett branschgemensamt system, som kan ersätta de företagsspecifika kemlistorna. Det ses även som positivt att systemet harmoniserar med synsättet inom regelverket för klassificering och märkning och kommande kemikalielagstiftning inom EU. Det betonas dock från ett par håll att man inte avser att stötta systemet ekonomiskt och att en avgift för att registrera produkter i systemet inte skulle accepteras. Flera leverantörer pekar också på vikten av att etablera samrådsformer för revidering av kriterier. Från något håll har också rests farhågor för att systemet inte i verklig mening kommer att bli branschgemensamt utan att vissa viktiga aktörer, som t.ex. byggherrar, kommer välja att stå utanför. Vidare finns också en oro för att det inte kommer att innebära någon konkurrensfördel i praktiken att ha produkter som uppfyller, och är deklarerade, i enlighet med kraven i BASTA, utan att byggtreprenörerna kommer att gynna lägsta pris.

REVISION

Revision och granskning

BASTA bygger på att leverantörerna själva utvärderar sina produkter gentemot kriterierna och deklarerar huruvida dessa klarar uppsatta krav eller ej. För att bibehålla trovärdigheten i ett system som bygger på egenkontroll och självdeklarationer, krävs troligtvis någon form av oberoende revisionsförfarande.

Konsultföretaget Kemi & Miljö har på uppdrag av BASTAs styrgrupp tagit fram ett förslag till kravspecifikation för revisioner av leverantörer som deklarerat att deras produkter uppfyller BASTA-kriterierna, samt förslag till kravspecifikation för de revisorer som får utföra dessa revisioner. Se bilaga 4.

Förslag till principer för revision är följande:

För att kunna genomföra en opartisk revision ställs krav på revisorerna att ha en viss grundutbildning, praktisk erfarenhet och specifika produktkunskaper

Produkter som uppfyller de fastställda kriterierna upptas på BASTAs lista. Revision sker sedan stickprovsmässigt för att kontrollera angiven information och system för dokumenthantering. Dessutom görs stickprovskontroll av själva produkterna och deras innehåll jämfört med vad som angivits till BASTA.

Revisionerna sker stickprovsmässigt. BASTA gör urvalet av de tillverkare/leverantörer som ska granskas. Urvalet kan ske slumpmässigt eller med en genomtänkt strategi.

Revisorn väljer sedan vilken/vilka av tillverkarens/leverantörens kemiska produkter eller byggvaror som ska granskas.

För de produkter som tillhandahålls eller säljs på den svenska marknaden ska relevant dokumentation finns tillgänglig i Sverige.

Det oberoende organet BASTA initierar revisionerna och är uppdragsgivare åt revisorerna.

Revisorn bör inte ta ut arvode av revisionsobjektet för att garantera oberoende. Ersättning för revisionsarbete betalas av BASTA.

Revisorn granskar mot BASTAs kravdokument för kemiska produkter och byggvaror som tillverkaren/leverantören ska visa att de lever upp till.

Revisionen sker även mot kraven på tillverkarens/leverantörens system för information och dokumentation samt hantering av detta.

KOMMUNIKATION: Kontakter och presentationer BASTA

Intressentanalysen har pekat ut ett antal aktörer som det är högprioriterat att påverka för projektet. Dessa kan sammanfattas i tre grupper:

1. Leverantörer av byggvaror
2. Beställarorganisationer för bygg- och anläggningsprojekt
3. Inköpare av byggvaror

Ett stort antal kontakter har tagits med branschens aktörer, se bilaga 6. Det handlar om beställarorganisationer, konsulter, myndigheter m fl.

Löpande information och kommunikationsaktiviteter omfattar deltagande i seminarier, kurser samt artiklar i fackpressen. En projektplats på Internet har etablerats med adress <http://www.bastaonline.com/> Vanliga frågor om BASTA har besvarats, se bilaga 7. Frågor och svar om BASTA.

Syftet är dels att inleda en systematisk kommunikation som riktar sig till de prioriterade intressenterna, dels att få fram ett kunskapsunderlag som kan användas för att utarbeta en kommunikationsplan för Fas 2.

IT

En webb-baserad IT-applikation har tagits fram i syfte att demonstrera och åskådliggöra tänkt utformning och funktion av en fullskalig IT-lösning. Applikationen är utformad som en databas som ska ge information om BASTA-godkända varor och leverantörer. Databasens syfte är att fungera som en samlingsplats för varor som uppfyller BASTAs kriterier, riktat till framförallt tre olika användargrupper:

1. leverantörer
2. användare
3. BASTA-organisationen

Den webb-baserade IT-applikationen exponerar leverantörernas BASTA-godkända varor mot marknaden, speciellt för användare som ställer krav på varors kemiska innehåll. För användarna fungerar databasen som en samlingsplats för BASTA-godkända varor. Det möjliggör en enklare hantering och ett mindre arbetsbehov att hitta relevant information. För BASTA-organisationen fungerar databasen som ett hjälpmedel att dokumentera och administrera BASTA-systemet och de varor som lever upp till kriterierna.

Den tekniska lösningen är framtagen och förvaltas under 2003 av JM's IT-avdelning. Vidare är den tekniska plattformen framtagen för att möjliggöra en vidareutveckling till fullskaliga IT-applikationen som ställer högre krav på driftsäkerhet och fler samtidiga användare.

Som underlag till den framtagna IT-applikationen utfördes en enkel behovsanalys i syfte att kartlägga intressenternas olika behov som skall tillfredställas av IT-applikationen. Därefter upprättades en kravspecifikation för att ta tillvara projektdeltagarnas krav och förväntningar på applikationen.

ORGANISATION OCH AFFÄRSMODELL inkl riskanalys

NCC, JM, PEAB, Skanska och Sveriges Bygginstrumenter har gemensamt utvecklat ett system med kriterier som kan användas för att minska förekomsten i byggvaror av ämnen med olika egenskaper som bedöms som farliga/oönskade. Det nuvarande arbetet bedrivs i projektform. Inom ramen för Etapp 1 i detta projekt har arbetsgruppen ”Organisation” undersökt hur systemet med kriterier kan förvaltas av en permanent organisation. Fokus för arbetet har varit att:

- analysera organisationens förutsättningar att nå de långsiktiga projektmålen.
- redovisa två scenarier över hur verksamheten kan bedrivas i en permanent organisation.
- med utgångspunkt från de scenarier som beskrivit göra intäcks- och kostnadsanalyser.
- ge ett förslag till en juridisk form för en permanent organisation.

Inledningsvis kan arbetsgruppen konstatera att det inte räcker med att etablera en organisation för att nå projektmålen. Framgången kan endast säkerställas genom att inköpare fullt ut tillämpar kriterierna, samt att leverantörer ansluter sig i tillräckligt stor omfattning. En viktig slutsats blir därmed att det är av stor betydelse att bedriva ett aktivt informations- och kommunikationsarbete.

Två scenarier redovisas med olika omfattning på verksamheten. Dessa ska inte ställas mot varandra. Snarare handlar det om i vilken takt som organisationen utvecklas. I det mindre omfattande scenariot förvaltar organisationen utvecklingen av kriterier samt information och kommunikation. Detta bedöms kosta i storleksordningen 500 tkr att driva per år. Projektet finansieras till största delen av externa medel, exempelvis från EU-fonder. Resterande intäkter genereras av avgifter som tas ut av sakägarna. I det mera omfattande scenariot ansvarar organisationen även för ett stödjande informationssystem samt utvärdering av de uppgifter som lämnas av leverantörer. Därmed ökar kostnaderna för att vid full drift ligga runt 2 Mkr vid 2005.

Arbetsgruppen har gjort en översiktlig bedömning över olika lämpliga juridiska former för en permanent organisation. De alternativ som har utvärderats är ekonomisk förening, aktieföretag och stiftelse. Av dessa bedöms en ekonomisk förening vara det lämpligaste alternativet. Ett viktigt argument är att en förening på ett tydligt sätt klargör vilka intressenter som står bakom BASTA.

Avslutningsvis har arbetsgruppen följt upp den riskanalys som gjorts av projektledningen i syfte att säkerställa att de identifierade nyckelriskerna minimeras i det fortsatta arbetet med att utveckla BASTA.

RESULTAT OCH REKOMMENDATIONER

Fas 1 av BASTA-projektet har nått nedanstående resultat:

1. Kriterier för byggvaror och kemiska produkter är framtagna och skickade på remiss till myndigheter, materialtillverkare och användare inom byggsektorn. Över lag har både kriteriernas utformning och nivå mötts med positiva ordalag. Bland undantagen kan vissa byggherrar och materialtillverkare nämnas. De förra har haft enstaka synpunkter på nivåer hos särskilda kriterier (exempelvis kriteriet för ämnen som är allergiframkallande) medan de senare framför allt är verksamma inom sådana varugrupper som svårligen kommer att kunna bli BASTA-märkta (exempelvis tillverkare av fogfria golv och petroleumindustrin).
2. Förslag på rutiner för revision och granskning av BASTA-märkta varor är utarbetade.
3. Projektet har kommunicerats ut genom flera referensgrupper och till ett stort antal aktörer inom sektorn genom fackpress, seminarier och kurser. Enskilda kontakter har tagits med bland annat beställarorganisationer, konsulter, myndigheter, materialtillverkare, leverantörer, branschföreningar och fackförbund. Projektet har i de flesta fall bemöts positivt. Ett fortsatt aktivt informations- och kommunikationsarbete bedöms ha en stor betydelse för projektets fortlevnad.
4. Förslag på en webb-baserad IT-applikation är framtagen i syfte att demonstrera och åskådliggöra tänkt utformning och funktion av en fullskalig IT-lösning.
5. Förslag på två olika scenarier för organisationen har tagits fram. I ett mindre omfattande scenario förvaltar organisationen utvecklingen av kriterier samt information och kommunikation. Detta bedöms kosta i storleksordningen 500 tkr att driva per år. Projektet finansieras till största delen av externa medel, exempelvis från EU-fonder. Resterande intäkter genereras av avgifter som tas ut av sakägarna. I det mera omfattande scenariot ansvarar organisationen även för ett stödjande informationssystem samt utvärdering av de uppgifter som lämnas av leverantörer. Därmed ökar kostnaderna för att vid full drift ligga runt 2 Mkr vid 2005.
6. Vid en översiktlig bedömning över olika lämpliga juridiska former för en permanent organisation, bedöms en ekonomisk förening vara det lämpligaste alternativet.

Arbetet har givit de förväntade resultaten. Rekommendationer för det fortsatta arbetet med BASTA-systemet omfattar bl a en breddning av deltagandet där fler entreprenörer, byggherrar och konsulter inbjuds i arbetet, en testning av systemet och av revisionsverksamheten med ett urval leverantörer.

REFERENSER

Regeringens proposition 2000/01:65: Kemikaliestrategi för Giftfri miljö

Kemikalieinspektionens broschyr: Giftfri miljö miljö kvalitetsmålet och delmålen,
<http://www.kemi.se/publikationer/Pdf/giftfrimiljo1.pdf>

Ett nytt system för registrering, bedömning och auktorisation av kemikalier utarbetas nu av EU-kommissionen. Detta nya system för kemikaliekontroll, som ska omfatta både nya och existerande kemiska ämnen, kallas REACH (Registration, Evaluation and Authorisation of Chemicals). Förslaget till regelverk presenterades på Internet under maj 2003 för konsultation under adressen:

<http://europa.eu.int/comm/enterprise/chemicals/chempol/whitepaper/reach.htm>

Europeiska Gemenskapernas Kommission KOM(2001) 88 slutlig VITBOK. Strategi för den framtida kemikaliepolitiken finns att läsa under adressen:

http://europa.eu.int/comm/environment/chemicals/0188_sv.pdf

Byggsektorns Kretsloppsrad: miljöprogram 2003, utfasning av farliga ämnen

<http://www.kretsloppsradet.com/files/Internremiss021122.pdf>

Miljörevisor i Sverige: Certifiering av miljörevisor, Tolkningsdokument avseende ISO 14012 1997-04-10

Sveriges Fastighetsägareförbund: Certifiering av miljöinventerare – fastigheter, Kravspecifikation för grundcertifikat 2002-02-27

ORDLISTA

Bioackumulering	Ansamling i djur och växter
Biologisk nedbrytning	Ämne som brytas ned, till följd av mikroorganismers inverkan
Byggvarudeklaration	Frivillig miljömärkning (typ II) av byggprodukter enligt en mall från Byggsektorns Kretsloppsråd
Hälsosfarligt ämne	Ämne som genom sina kemiska egenskaper kan föranleda skador på människor vid felaktig hantering
Miljöfarligt ämne	Ämne som genom sina kemiska egenskaper kan föranleda skador på miljö vid felaktig hantering
Persistent	Stabil mot kemisk, fysikalisk och biologisk nedbrytning
Säkerhetsdatablad	Lagstadgad produktinformation för hälso-och miljöfarliga kemiska produkter som ska ligga till grund för en säker hantering av kemikalier på arbetsplatsen

BILAGA 1. Projektplan

Bakgrund

1) Även om det görs ett omfattande arbete att förbättra varors miljöegenskaper bland tillverkare och leverantörer inom byggsektorn, finns det fortfarande ett stort antal varor kvar på marknaden vars miljöegenskaper inte är förenliga med ett långsiktigt hållbart samhälle. Ansvaret för att sådana varor fasas ut delas mellan tillverkande, föreskrivande och beställande led.

Bland tillverkare krävs det ökade satsningar på att förändra byggvaror som innehåller ämnen med oönskade egenskaper. Bland föreskrivande led krävs ökad satsning på att utforma byggprocesser och byggnadsverken där varor innehållande oönskade egenskaper undviks. För att beställarledet i ökad grad skall kunna prioritera dessa varor, krävs det ett omfattande arbete med att ställa samman data om varornas miljöegenskaper, ett systematiskt arbete med att värdera ingående ämnens egenskaper, att sprida denna information och därigenom möjliggöra att varor innehållande ämnen med oönskade egenskaper kan undvikas.

Informationsinsamlingen sker idag på ett relativt osystematiskt sätt för branschen som helhet. Vissa större företag och organisationer har dock byggt upp omfattande egna system för bedömning / värdering / klassificering av varor. Vissa byggtreprenörer har databaser med bedömningar av varor. Gemensamt för alla dessa system är att de utgår från varornas eventuella innehåll av ämnen med skadliga egenskaper.

Bland de större byggföretagen finns ett intresse för att skapa gemensamma kriterier eftersom alla i sina egna system utgår från en liknande definition av vilka egenskaper som är oönskade hos de ämnen som finns i kemiska produkter och varor. Även bland andra branschled (byggherrar och fastighetsägare) finns likartade behov och även där är utgångspunkten för varuvalen i stort desamma.

2) Miljöbalken ställer krav på byggmaterialleverantören att utreda sina varor och informera sina kunder om hälso- och miljöfarliga egenskaper. Miljöbalken ställer också krav på användaren att välja bort farliga ämnen och dokumentera sina varuval. Byggsektorns aktörer behöver dessutom förbereda sig på kommande regler som förväntas träda i kraft som konsekvens av Riksdagens beslut om kemikaliestrategi för giftfri miljö och av EU:s beslut om vitboken om strategi för den framtida kemikaliepolitiken. Ett gemensamt värderingssystem skulle underlätta för leverantörer och användare att leva upp till miljöbalkens och kommande EU-lagstiftnings krav.

3) Byggsektorn har inom ramen för det miljöprogram som Byggsektorns Kretsloppsråd tagit fram, satt upp ett mål att minska användningen av kemiska ämnen till en miniminivå år 2020. För att lyckas med denna ambition krävs en kraftfull gemensam satsning från sektorn, på att utveckla en samsyn kring oönskade kemiska ämnen och ett praktiskt verktyg för att hjälpa till att göra bra varuval.

För att möta ovanstående krav och skapa ett gemensamt arbetssätt i, har miljöcheferna vid Sveriges Byggindustrier, JM, NCC, Peab och Skanska tagit initiativet till ett nytt system för att fasa ut användningen av farliga kemiska ämnen från kemiska produkter, byggprodukter och byggvaror Systemet har givits arbetsnamnet BASTA. Namnet är en akronym som kan härledas ur ”Byggindustrins avveckling av speciellt farliga ämnen”. Utveckling av de kriterier som ska ligga till grund för utvärderingen har bedrivits sedan hösten 2001.

Projektets syfte & mål

Syfte

Att byggsektorn med ett gemensamt synsätt fasar ut farliga ämnen i varor.

Övergripande mål

Att ta fram och etablera ett klassningssystem för varor som möjliggör utfasning av farliga ämnen.

Delmål

1. Ta fram kriterier till ett klassningssystem för farliga egenskaper hos kemiska ämnen i varor.
2. Ta fram förslag på ett oberoende organ som säkerställer drift, utveckling och kvalitetssäkring av klassningssystemet.
3. Ta fram ett förslag på ett fungerande system för informationshantering, klassning och kontroll av varor inom ramen för klassningssystemet.
4. Ta fram ett förslag på en IT-lösning som stödjer driften av klassningssystemet.
5. Undersöka en uthållig finansiering av klassningssystemet.
6. Se till att antalet märkta varor i klassningssystemet gör det attraktivt för varu-användare inom byggsektorn.

Projektet avgränsar sig till att omfatta utveckling av kriterier för kemiska produkter och byggvarors innehåll av särskilt farliga ämnen och innefattar därmed inte en bedömning utifrån produkternas hela livscykel.

Handlingsplan & projektgenomförande

Projektet kommer att delas in i två huvudsakliga faser, fas 1 – Förstudie, som löper från augusti 2002 till och med februari 2003 och fas 2 – Huvudprojekt, som löper från halvårsskiftet 2003 till december 2005.

Den **handlingsplan** som utvecklats för projektets första fas innehåller följande moment:

- Finansiering av projektet (externa medel samt egen arbetsinsats)
- Fortsatt utveckling av värderingskriterierna för byggvaror.
- Ta fram förslag till organisation och affärsmodell för en permanent organisation.
- Utveckla enkel testversion av IT-lösningen.
- Färdigställa utredning av väsentliga marknadsfrågor och ta fram informationsmaterial.

Sammanfattningsvis kommer resultatet av projektets första fas att utgöra ett beslutsunderlag som kan användas för att fatta strategiska beslut om projektets andra fas vad gäller igångsättning, genomförande, planering, aktiviteter, kostnader etc.

Projektets andra fas syftar till att utifrån resultatet i fas 1 etablera en accepterad branschstandard som uppfyller projektets övergripande mål (se ovan). Detta kommer att kräva att projektgruppen ytterligare breddas för att representera branschens samtliga aktörer, etablerandet av en permanent organisation, rutiner för validering av systemet och revision av information från leverantörer, en stabil IT-lösning, marknadsaktiviteter osv.

Projektarbetet i såväl fas 1 som fas 2 kommer att bedrivas parallellt inom fem huvudaktivitetsområden inklusive projektledning:

- ✓ *Projektledning*
- ✓ *Värderingskriterier*
- ✓ *Organisation & affärsmodell*
- ✓ *IT-lösning*
- ✓ *Marknad*

Genomförande av projektets fas 1

Fas 1 av projektet omfattar ett antal aktiviteter inom respektive huvudaktivitetsområde:

Projektledning

En detaljerad tidplan har tagits fram för fas 1 och för fas 2 har en översiktlig tidplan utvecklats. En projektbudget har tagits fram för projektets bägge faser .

Inledningsvis genomförs en intressentanalys för att kartlägga vilka intressenter som påverkas av och/eller påverkar projektet. Detta är en förutsättning för att kunna etablera accepterade värderingskriterier, utforma en effektiv och ändamålsenlig permanent organisation, för att kunna bedriva ett framgångsrikt marknadsarbete samt för att identifiera ev. referensorganisationer.

En riskinventering genomförs för att kartlägga potentiella risker och fallgropar för projektet. Bland annat utreds risker kopplade till olika intressenter, organisationsformer, marknadsrelaterade frågor, finansierings- och affärsmodeller.

Projektarbetet dokumenteras under hela projekttiden i form av mötesprotokoll, sammanfattningar o dyl. Ett resultat av detta dokumentationsarbete bör vara en beskrivning av systemets olika delar som t ex skall användas i olika marknadsaktiviteter och ansökan om finansiering, som slutrapportering osv.

Värderingskriterier

Det pågående arbetet med att utveckla värderingskriterierna för kemiska produkter pågår sedan ungefär ett år och kommer att avslutas under hösten 2002. Parallellt bedrivs utvecklingen av kriterier för byggvaror under 2003 och värderingskriterierna bedöms vara helt färdigställda innan årsskiftet 2003/2004 (d.v.s. under projektfas 2).

Organisation & affärsmodell

Arbetet inom detta huvudaktivitetsområde avser utredning av den framtida permanenta organisationens organisationsform, affärsmodell och nödvändiga funktioner hos den organisation som förvaltar systemet. Även tänkbara finansierings-/affärsmodeller skall definieras. Projektet skall resultera i en handlingsplan för hur arbetet för att etablera en permanent organisation ska bedrivas under projektets fas 2.

I arbetet med att utforma den permanenta organisationen ingår även att utreda systemets huvudsakliga funktioner som t.ex. tredjepartskontroller av lämnade leverantörsuppgifter och godkännande/ackreditering av miljörevisorer. Arbetet med att ta fram kravspecifikationer för kontroll av leverantörens uppgifter påbörjas.

IT-lösning

Initialt utförs en behovsanalys i syfte att kartlägga intressenternas olika behov som skall tillfredställas av IT-applikationen. Därefter upprättas en kravspecifikation för att försäkra sig om att projektdeltagarnas krav och förväntningar på applikationen tas tillvara.

En enkel IT-applikation utvecklas under hösten 2002 utifrån genomförd behovsanalys och kravspecifikation och tas i drift i januari 2003. Utvecklingsarbetet utförs med hjälp av någon av projektdeltagarnas interna IT-resurser.

Den enkla IT-applikationen skall inom projekttiden vara klar, med syfte att demonstrera och åskådliggöra tänkt utformning och funktion av en fullskalig IT-lösning, både externt och internt i projektet.

Marknadsaktiviteter

Marknadsaktiviteterna fokuseras under hösten 2002 på intern kommunikation, att ta fram ett enkelt informations- och presentationsmaterial samt att på begäran informera externt om projektet. Samtidigt bör förberedelser göras för att underlätta en mer aktiv extern kommunikation av systemet under projektets andra fas.

Konkret innebär det att en kommunikationsplan och ett enkelt informations- och presentationsmaterial tas fram under fas 1. Marknadsaktiviteterna innefattar även att formulera en argumentation d.v.s. en text som sammanfattar fördelarna av att använda systemet samt en precisering av målgruppen för att tydliggöra vilka grupper som marknadsaktiviteterna i fas 2 skall fokusera på.

Genomförande av projektets fas 2

Förutsatt att projektet får positiva signaler från externa finansiärer (t ex EU:s LIFE-fond, FORMAS, MISTRA och SBUF) och att projektförutsättningarna i övrigt är goda initieras fas 2.

Under projektets andra fas genomförs ett antal aktiviteter inom respektive huvudaktivitetsområde:

Projektledning

Den intressentanalys som genomförts i projektets första fas ligger till grund för vilka företag och andra organisationer som under denna fas i projektet bjuds in att delta i projektarbetet genom att de knyts till projektets styr- och arbetsgrupper samt genom formaliserade referensgrupper. Detta medför att projektgruppen utvidgas till att omfatta bl.a. byggherrerepresentanter, företrädare för små och medelstora byggföretag, tekniska konsulter och forskningsinstitutioner.

Värderingskriterier

Värderingskriterierna för kemiska produkter lanseras under våren 2003 medan kriterierna för byggvaror utvecklas färdigt och låses i en fastställd version under hösten. Kommande förändringar, uppdateringar etc. genomförs i form av lansering av nya kriterier. Kriterier för kemiska produkter som accepterats av byggbranschen är fastlagda senast september 2003. Kriterier för byggvaror som accepterats av byggbranschen är fastlagda senast november 2003.

Under denna del av projektet utvecklas och införs även en rutin för hur värderingskriterierna skall hållas uppdaterade.

Organisation & affärsmodell

I denna fas av projektet identifieras initialt en huvudman/tagare av den permanent organisation. Denna huvudman kan vara en befintlig organisation eller en som tillskapas i samband med projektet.

Den permanenta organisationen etableras formellt under hösten 2003. Förberedelser för att driftsätta organisationen bl.a. rekrytering och finansiering genomförs under första halvåret 2004. Test av verksamheten i full skala initieras under augusti 2004 med målet att ha fått in godkända produkter från 50 europeiska leverantörer i systemet under december 2004. Det förslag till affärsmodell som utvecklats under projektets första fas vidareutvecklas och införs i den permanenta organisationen för att säkerställa en kontinuerlig och långsiktigt hållbar verksamhet. Under 2005 skall organisationen ha en fullt fungerande verksamhet i drift.

Ett system för att genomföra revisioner av leverantörernas uppgifter och ackreditera organisationer som kan genomföras dessa revisioner utvecklas och ingår som en del av den permanenta organisationens verksamhet.

IT-lösning

En fullskalig IT-applikation tas fram (utifrån den enkla versionen i fas 1), testas och utvärderas på ett begränsat antal leverantörer och användare. Därefter anpassas den till en stabil plattform som skall kunna hantera en större användargrupp och testas i full skala av projektdeltagarna och ett antal utvalda materialleverantörer och representanter från övriga intressenter (fastighetsföretag etc.) Även support, utbildning och andra stödfunktioner utvecklas under denna del av projektet.

Marknadsaktiviteter

Under projektets andra fas kommer ett kontinuerligt marknadsarbete att bedrivas för att öka medvetandet om systemet i syfte att skapa en accepterad branschstandard.

Huvudsaklig målgrupp för projektets marknadsaktiviteter är byggindustrins olika aktörer som byggmaterialtillverkare och deras branschsammanlutningar, byggföretag, fastighetsföretag, byggherrar, konsulter och andra berörda intressenter.

En marknadsplan som beskriver planerade marknadsaktiviteter tas fram och aktiviteterna genomförs enligt planen. Exempel på aktuella marknadsaktiviteter i denna projektfas är fördjupad målgruppsanalys, grafisk profil /logotyp, produktion av broschyrer och informationsmaterial, distribution, deltagande i föreläsningar och seminarier, lanseringskampanjer.

Organisation

Arbetet kommer att bedrivas i projektform där projektorganisation består av en styrgrupp sammansatt av Danielle Freilich (ordförande), Sveriges Byggindustrier, Lennart Henriz, JM, Göran Gerth, NCC, Jimmy Larsson, Peab och Johan Gerklev, Skanska. Styrgruppen deltar i styrgruppsmöten (ca en gång per månad) och fattar beslut avseende övergripande frågor i projektet.

Projektets operativa arbete bedrivs i fyra arbetsgrupper som motsvarar de huvudaktivitets-områden som definierats tidigare. Arbetsgrupperna arbetar med värderingskriterier, organisation & affärsmodell, IT-lösning respektive marknad. Arbetsgrupperna sätts samman av medarbetare från projektdeltagarnas respektive organisationer ev. med hjälp av externt anlitate rådgivare. Arbetsgruppen deltar i arbetsmöten med nödvändig frekvens, verkställer fattade styrgruppsbeslut och leder delprojekt inom respektive huvudaktivitetsområde och företag.

Utöver detta har en extern projektledare anlitats. Projektledaren, som rapporterar till styrgruppen, samordnar projektarbetet, ansvarar för planering, projektledning och avstämningar i projektet, tar fram underlag för beslut i styrgruppen samt ansvarar för dokumentation av projektarbetet.

Kostnader & finansiering

Projektets första fas, förstudien, finansieras genom projektdeltagarnas egna arbetsinsatser samt genom medel från SBUF. Totalt kapitalbehov under fas 1 uppgår till SEK 1,34 Mkr. Projektets första fas finansieras enligt nedan:

Projektmedlemmarnas organisationer (eget arbete)	SEK 0,65 Mkr
SBUF-medel	SEK 0,69 Mkr
SUMMA	SEK 1,34 Mkr

Projektets andra fas finansieras av projektdeltagarna (i huvudsak genom egna arbetsinsatser), genom ansökan om EU-medel, genom tillskott från nya partners i projektet samt med hjälp av övriga externa finansiärer (FORMAS, MISTRA, SBUF m.fl.). Totalt kapitalbehov under fas 2 uppgår till SEK 13,2 Mkr. Projektets andra fas kan eventuellt finansieras enligt nedan:

Projektmedlemmarnas organisationer (egen arbetsinsats)	SEK 4,8 Mkr
EU-medel	SEK 6,6 Mkr
Övriga interna (projektmedlemmarna eller nya partners) eller externa finansiärer (Formas, Mistra, SBUF m.fl.)	SEK 1,8 Mkr
SUMMA	SEK 13,2 Mkr

BILAGA 2.1. Kriterier för kemiska produkter

Egenskaper (ämnen)	Kriterier	Haltgräns ⁴⁾
Hälsa		
1. Cancerframkallande	Ämnen som uppfyller kriterierna i faroklassen cancerframkallande i kategori 1 eller 2 ¹⁾ (R 45, R 49)	< 0,1% (sammanlagd halt av olika ämnen ⁵⁾)
	Ämnen som uppfyller kriterierna i faroklassen cancerframkallande i kategori 3 ¹⁾ (R 40)	< 1% (sammanlagd halt av olika ämnen ⁵⁾)
2. Mutagena	Ämnen som uppfyller kriterierna i faroklassen mutagen i kategori 1 eller 2 ¹⁾ (R 46)	< 0,1% (sammanlagd halt av olika ämnen ⁵⁾)
	Ämnen som uppfyller kriterierna i faroklassen mutagen i kategori 3 ¹⁾ (R 68)	< 1% (sammanlagd halt av olika ämnen ⁵⁾)
3. Reproduktionstoxiska	Ämnen som uppfyller kriterierna i faroklassen reproduktionstoxisk i kategori 1 eller 2 ¹⁾ (R 60, R61)	< 0,5% (sammanlagd halt av olika ämnen ⁵⁾)
	Ämnen som uppfyller kriterierna i faroklassen reproduktionstoxisk i kategori 3 ¹⁾ (R 62, R63)	< 5% (sammanlagd halt av olika ämne ⁵⁾)
4. Allergiframkallande	Ämnen som uppfyller kriterierna i faroklassen allergiframkallande vid inandning eller hudkontakt ¹⁾ (R42, R43)	< 1% (för respektive ämne, halterna av allergiframkallande ämnen ska inte summeras)
5. Mycket giftigt	Ämnen som uppfyller kriterierna i faroklassen mycket giftig vid inandning, hudkontakt eller förtäring ¹⁾ (R 26, R 27, R 28)	< 1% (sammanlagd halt av olika ämnen)
6. Giftigt	Ämnen som uppfyller kriterierna i faroklassen giftig vid inandning, hudkontakt eller förtäring ¹⁾ (R 23, R 24, R 25)	< 10% (sammanlagd halt av olika ämnen)
7. Mycket giftigt: risk för allvarliga bestående hälsoskador vid inandning, hudkontakt eller förtäring	Ämnen som uppfyller kriterierna i faroklassen mycket giftigt: risk för allvarliga bestående hälsoskador vid inandning, hudkontakt eller förtäring ¹⁾ (R 39 i kombination med R 26, R 27 eller R 28)	< 1% (sammanlagd halt av olika ämnen)

8. Giftigt: risk för allvarliga bestående hälsoskador vid inandning, hudkontakt eller förtäring	Ämnen som uppfyller kriterierna i faroklassen giftigt: risk för allvarliga bestående hälsoskador vid inandning, hudkontakt eller förtäring ¹⁾ (R 39 i kombination med R 23, R 24 eller R 25)	< 10% (sammanlagd halt av olika ämnen)
9. Giftigt: risk för allvarliga hälsoskador vid långvarig exponering genom inandning, hudkontakt eller förtäring	Ämnen som uppfyller kriterierna i faroklassen giftigt: risk för allvarliga hälsoskador vid långvarig exponering genom inandning, hudkontakt eller förtäring ¹⁾ (R 48 i kombination med R 23, R 24 eller R 25)	< 10% (sammanlagd halt av olika ämnen)
10. Flyktiga organiska kemiska ämnen (exempelvis lösningsmedel)	Initialkokpunkt < 250 °C	< 10% (sammanlagd halt av olika ämnen)
Miljö		
11. Mycket persistenta och mycket bioackumulerbara	Ämnen med 1) en halveringstid > 60 dagar i marint eller sötvatten eller > 180 dagar i marint eller sötvattensediment samt 2) BCF>5000 ¹⁾²⁾	Ej avsiktligt tillsatta ⁶⁾
12. Persistenta, bioackumulerbara och toxiska	Ämnen med 1) en halveringstid > 60 dagar i marint vatten eller > 40 dagar i sötvatten eller > 180 dagar i marint vattensediment eller > 120 dagar i sötvattensediment samt 2) BCF>2000 samt 3) Kronisk NOEC < 0,01 mg/l eller hormonella effekter ¹⁾²⁾	Ej avsiktligt tillsatta ⁶⁾
13. Persistenta och bioackumulerbara	Ämnen med 1) låg nedbrytbarhet i bionedbrytningstest ³⁾ samt 2) log P _{ow} ≥ 4,0 (såvida inte experimentellt bestämd till BCF ≤ 500) ¹⁾²⁾	< 1% (sammanlagd halt av olika ämnen)
14. Pb, Cd, Hg	Rena ämnen eller föreningar av Pb Cd och Hg	< 0,1% (sammanlagd halt av olika ämnen)
15. Mycket giftig för vattenorganismer	Ämnen som uppfyller kriterierna i riskfrasen mycket giftig för vattenorganismer ¹⁾ (R 50)	< 25% (sammanlagd halt av olika ämnen)

16. Giftig för vattenlevande organismer	Ämnen som uppfyller kriterierna i riskfrasen giftig för vattenorganismer ¹⁾ (R 51)	< 25% (sammanlagd halt av olika ämnen)
17. Giftig för växter, djur, marklevande organismer eller bin	Ämnen som uppfyller kriterierna i riskfraserna giftigt för växter, djur, marklevande organismer eller bin ¹⁾ (R 54, R 55, R 56, R 57)	< 25% (sammanlagd halt av olika ämnen)
18. Skadligt för ozonskiktet	Ozon Depletion Potential (ODP) > 0 (R 59)	< 0,1% (sammanlagd halt av olika ämnen)

1. I enlighet med KIFS 1994:12 (med aktuella ändringar. Se www.kemi.se). Bedömningen skall baseras på alla relevanta data om produktens hälso- och miljöfarlighet. Kriterierna är direkt tillämpbara när data erhållits från tester som utförts enligt de metoder som finns beskrivna i *bilaga 5 till direktiv 67/548/EEG*. I annat fall måste den använda metoden jämföras med den metod som anges i bilagan till direktivet innan en bedömning enligt kriterierna kan göras. Om det för en given hälso- eller miljöfarlig egenskap finns data från flera undersökningar som enligt kriterierna skulle leda till olika klassificering skall de data som ger den strängaste klassificeringen användas under förutsättning att de är av god vetenskaplig kvalitet.

2. Bedömningen av persistens och bioackumulerbarhet ska utöver data från tester, även baseras på ämnens förväntade och observerade uppträdande i miljön då dessa data finns tillgängliga.

3. Till exempel <20% nedbrytning i lättnedbrytbarhetstest (OECD 301 A-F) eller i test för potentiell nedbrytbarhet (OECD 302 A-C)

4. I de fall det finns en lägre haltangivelse i klassificeringslistan (se KIFS 1994:12 med aktuella ändringar. www.kemi.se) gäller den angivelsen.

5. Även om dessa egenskaper troligen inte är adderbara, ska den sammanlagda halten av olika ämnen ändå beräknas eftersom egenskaperna anses mycket allvarliga och önskvärda att få bort.

6. Med ”ej avsiktligt tillsatta” menas ämnen som inte under något led i tillverkningsprocessen avsiktligt tillförts råvara eller produkt. Ämnen som faller för kriterierna kan accepteras endast som förorening i halter nära noll och som inte helt går att få bort.

Observera!

Deklarationen gäller produktens kemiska innehåll vid leverans till bygget/bruksfärdig produkt. Kemikalier som har använts vid tillverkningen men som inte finns med i den levererade produkten behöver inte deklarerars.

Ovanstående kriterier kommer att med jämna mellanrum ses över. Eventuella revideringar kan komma att genomföras för att anpassa dem till ny kunskap samt till omvärldens krav och målsättningar på kemikalieområdet. Kriterierna kommer att harmoniseras med kommande kriterier i det europeiska REACH-systemet (Registration, Evaluation, Authorisation of Chemicals) när dessa väl har fastslagits inom EU.

BILAGA 2.2. Checklista för redovisning av hälso- och miljöfarligt innehåll i kemiska produkter.

Sparas med eget underlag för klassificering och märkning

Produktnamn, ev. produktnummer:

Produktens användningsområde (produkttyp):

Är produkten helt fri från sådana ämnen och i sådana halter som avses i detta dokument?	Ja ☐	Nej ☐
Finns underlag för klassificering och bedömning av produkten? (Utredningsöversikt enligt KIFS 1998:8, tredje avd, 5 kap)	Ja ☐	Nej ☐
Finns svenskt varuinformationsblad (säkerhetsdatablad) för produkten?	Ja ☐	Nej ☐
Redovisas nedanstående ämnen i varuinformationsbladet?	Ja ☐	Nej ☐
Finns byggvarudeklaration för produkten?	Ja ☐	Nej ☐
Redovisas nedanstående ämnen i byggvarudeklarationen?	Ja ☐	Nej ☐
Är produkten i någon form (t.ex. bruksfärdig, applicerad, uthärdad) att betrakta som farligt avfall? Om ja, kommentera detta här:	Ja ☐	Nej ☐

Redovisa här produktens klassificering och märkning (farosymbol, riskfraser och annan obligatorisk märkning):

Ansvarig för bedömningen i detta dokument:

Namn

Adress

Tfn och e-mail

Datum

Observera!

Deklarationen gäller produktens kemiska innehåll vid leverans till bygget/bruksfärdig produkt. Kemikalier som har använts vid tillverkningen men som inte finns med i den levererade produkten behöver inte deklarerars.

1. Innehåller produkten ämnen som är cancerframkallande (kategori 1 eller 2)^{*)} Ja Nej Info saknas
(R 45, R 49) i en sammanlagd halt $\geq 0,1\%$?

Om ja, vilket/vilka ämnen (ange kemiskt namn, halt av respektive ämne, CAS-nummer, farosymbol och riskfraser för respektive ämne):

2. Innehåller produkten ämnen som är cancerframkallande (kategori 3)^{*)} Ja Nej Info saknas
(R 40) i en sammanlagd halt $\geq 1\%$?

Om ja, vilket/vilka ämnen (ange kemiskt namn, halt av respektive ämne, CAS-nummer, farosymbol och riskfraser för respektive ämne):

3. Innehåller produkten ämnen som är mutagena (kategori 1 eller 2)^{*)} Ja Nej Info saknas
(R 46) i en sammanlagd halt $\geq 0,1\%$?

Om ja, vilket/vilka ämnen (ange kemiskt namn, halt av respektive ämne, CAS-nummer, farosymbol och riskfraser för respektive ämne):

4. Innehåller produkten ämnen som är mutagena (kategori 3)^{*)} Ja Nej Info saknas
(R 68) i en sammanlagd halt $\geq 1\%$?

Om ja, vilket/vilka ämnen (ange kemiskt namn, halt av respektive ämne, CAS-nummer, farosymbol och riskfraser för respektive ämne):

5. Innehåller produkten ämnen som är reproduktionstoxiska (kategori 1 eller 2)^{*)} Ja Nej Info saknas
(R 60, R 61) i en sammanlagd halt $\geq 0,5\%$?

Om ja, vilket/vilka ämnen (ange kemiskt namn, halt av respektive ämne, CAS-nummer, farosymbol och riskfraser för respektive ämne):

6. Innehåller produkten ämnen som är reproduktionstoxiska (kategori 3^{*)} (R 62, R 63) i en sammanlagd halt $\geq 5\%$? Ja Nej Info saknas

Om ja, vilket/vilka ämnen (ange kemiskt namn, halt av respektive ämne, CAS-nummer, farosymbol och riskfraser för respektive ämne):

7. Innehåller produkten ämnen som är allergiframkallande vid inandning eller hudkontakt^{*)} (R 42, R 43) i en halt $\geq 0,1\%$? (för respektive ämne, halterna av allergiframkallande ämnen skall inte summeras) Ja Nej Info saknas

Om ja, vilket/vilka ämnen (ange kemiskt namn, halt av respektive ämne, CAS-nummer, farosymbol och riskfraser för respektive ämne):

8. Innehåller produkten ämnen som är mycket giftiga vid inandning, hudkontakt eller förtäring^{*)} (R 26, R 27, R 28) i en sammanlagd halt $\geq 1\%$? Ja Nej Info saknas

Om ja, vilket/vilka ämnen (ange kemiskt namn, halt av respektive ämne, CAS-nummer, farosymbol och riskfraser för respektive ämne):

9. Innehåller produkten ämnen som är giftiga vid inandning, hudkontakt eller förtäring^{*)} (R 23, R 24, R 25) i en sammanlagd halt $\geq 10\%$? Ja Nej Info saknas

Om ja, vilket/vilka ämnen (ange kemiskt namn, halt av respektive ämne, CAS-nummer, farosymbol och riskfraser för respektive ämne):

10. Innehåller produkten ämnen som är mycket giftiga: risk för allvarliga bestående hälsoskador vid inandning, hudkontakt eller förtäring^{*)} (R39 i kombination med R 26, R 27 eller R 28) i en sammanlagd halt $\geq 1\%$? Ja Nej Info saknas

Om ja, vilket/vilka ämnen (ange kemiskt namn, halt av respektive ämne, CAS-nummer, farosymbol och riskfraser för respektive ämne):

11. Innehåller produkten ämnen som är giftiga: risk för allvarliga bestående hälsoskador vid inandning, hudkontakt eller förtäring^{*)} (R39 i kombination med R 23, R 24 eller R 25) i en sammanlagd halt $\geq 10\%$? Ja Nej Info saknas

Om ja, vilket/vilka ämnen (ange kemiskt namn, halt av respektive ämne, CAS-nummer, farosymbol och riskfraser för respektive ämne):

12. Innehåller produkten ämnen som är giftiga: risk för bestående hälsoskador vid långvarig exponering genom inandning, hudkontakt eller förtäring^{*)} (R48 i kombination med R 23, R 24 eller R 25) i en sammanlagd halt $\geq 10\%$? Ja Nej Info saknas

Om ja, vilket/vilka ämnen (ange kemiskt namn, halt av respektive ämne, CAS-nummer, farosymbol och riskfraser för respektive ämne):

13. Innehåller produkten flyktiga organiska kemiska ämnen (t.ex. lösningsmedel) med initialkokpunkt $< 250\text{ }^{\circ}\text{C}$ ^{*)} i en sammanlagd halt $\geq 10\%$? Ja Nej Info saknas

Om ja, vilket/vilka ämnen (ange kemiskt namn, halt av respektive ämne, CAS-nummer, farosymbol och riskfraser för respektive ämne):

14. Innehåller produkten avsiktligt tillsatta ämnen som är mycket persistenta och bioackumulerbara^{*)}? Ja Nej Info saknas

Om ja, vilket/vilka ämnen (ange kemiskt namn, halt av respektive ämne, CAS-nummer, farosymbol och riskfraser för respektive ämne):

15. Innehåller produkten avsiktligt tillsatta ämnen som är persistenta, bioackumulerbara och toxiska^{*)}? Ja Nej Info saknas

Om ja, vilket/vilka ämnen (ange kemiskt namn, halt av respektive ämne, CAS-nummer, farosymbol och riskfraser för respektive ämne):

16. Innehåller produkten persistenta och bioackumulerbara ämnen^{*)} i en sammanlagd halt $\geq 1\%$? Ja Nej Info saknas

Om ja, vilket/vilka ämnen (ange kemiskt namn, halt av respektive ämne, CAS-nummer, farosymbol och riskfraser för respektive ämne):

17. Innehåller produkten rent ämne eller föreningar av Pb, Cd eller Hg i en halt $\geq 0,1\%$ (för respektive ämne)? Ja Nej Info saknas

Om ja, vilket/vilka ämnen (ange kemiskt namn, halt av respektive ämne, CAS-nummer, farosymbol och riskfraser för respektive ämne):

18. Innehåller produkten ämnen som är mycket giftiga (R 50) för vattenorganismer^{*)} i en sammanlagd halt $\geq 2,5\%$? Ja Nej Info saknas

Om ja, vilket/vilka ämnen (ange kemiskt namn, halt av respektive ämne, CAS-nummer, farosymbol och riskfraser för respektive ämne):

19. Innehåller produkten ämnen som är giftiga (R 51) för vattenorganismer^{*)} i en sammanlagd halt $\geq 25\%$? Ja Nej Info saknas

Om ja, vilket/vilka ämnen (ange kemiskt namn, halt av respektive ämne, CAS-nummer, farosymbol och riskfraser för respektive ämne):

20. Innehåller produkten ämnen som är giftiga för växter, djur, marklevande organismer eller bin^{*)} (R 54, R 55, R 56, R 57) i en sammanlagd halt $\geq 25\%$? Ja Nej Info saknas

Om ja, vilket/vilka ämnen (ange kemiskt namn, halt av respektive ämne, CAS-nummer, farosymbol och riskfraser för respektive ämne):

21. Innehåller produkten ämnen som är farliga för ozonskiktet^{*)} i en sammanlagd halt $\geq 0,1\%$? Ja Nej Info saknas

Om ja, vilket/vilka ämnen (ange kemiskt namn, halt av respektive ämne, CAS-nummer, farosymbol och riskfraser för respektive ämne):

^{*)} Kriterier och accepterade testmetoder eller beräkningsmetoder anges i separat kriteriedokument samt i ”Handledning för bedömning och redovisning av information till Byggindustrins avveckling av särskilt farliga ämnen ” OBS! Handledningen är inte framtagen än.

Kommentarer till checklistan

De halter av ämnen som skall redovisas är de som anges i detta dokument såvida inte ämnet har en lägre halt för klassificering angiven i Kemikalieinspektionens klassificeringslista (se KIFS 1994:12 med aktuella ändringar. www.kemi.se). I så fall är det den lägre halten som gäller.

BILAGA 2.3. Redovisning av kemiska produkter

Denna sida skickas in till BASTA

Produktnamn, ev. produktnummer:

Produktens användningsområde (produkttyp):

Tillverkare / importör, organisationsnummer, namn, adress, telefonnummer, e-mail, hemsida:

Intygas att produkten uppfyller kraven i kriteriedokumentet (version 2003-01-10)	Ja
☐	
Finns underlag för klassificering och bedömning av produkten?
(Utredningsöversikt enligt KIFS 1998:8, tredje avd, 5 kap)	Ja
☐	Nej
☐
Finns svenskt varuinformationsblad (säkerhetsdatablad) för produkten?	Ja
☐	Nej
☐
Finns byggvarudeklaration för produkten?	Ja
☐	Nej
☐

Intygas att lämnade uppgifter är korrekta:

Jag godkänner att BASTA förbehåller sig rätten att genomföra revision. Jag skall utan ersättning tillhandahålla dokumentation och medverka vid revision.

Namn på ansvarig på företaget _____

Adress

Tfn och e-mail

Observera!

Deklarationen gäller produktens kemiska innehåll vid leverans till bygget/bruksfärdig produkt. Kemikalier som har använts vid tillverkningen men som inte finns med i den levererade produkten behöver inte deklaras.

BILAGA 3.1. Kriterier för byggvaror

Med byggvaror avses både homogena varor som inte består av flera separata delprodukter/komponenter, t.ex. cellplastskivor, och sammansatta varor som består av olika delkomponenter (t.ex. kylskåp). För sammansatta byggvaror skall hänsyn, förutom till varan som helhet, även tas till innehållet i delkomponenter som väger 25 g eller mer.

Egenskaper (ämnen)	Kriterier	Haltgräns ⁴⁾
Hälsa		
1. Cancerframkallande	Ämnen som uppfyller kriterierna i faroklassen cancerframkallande i kategori 1 eller 2 ¹⁾ (R 45, R 49)	< 0,1% (sammanlagd halt av olika ämnen ⁵⁾)
	Ämnen som uppfyller kriterierna i faroklassen cancerframkallande i kategori 3 ¹⁾ (R 40)	< 1% (sammanlagd halt av olika ämnen ⁵⁾)
2. Mutagena	Ämnen som uppfyller kriterierna i faroklassen mutagen i kategori 1 eller 2 ¹⁾ (R 46)	< 0,1% (sammanlagd halt av olika ämnen ⁵⁾)
	Ämnen som uppfyller kriterierna i faroklassen mutagen i kategori 3 ¹⁾ (R 68)	< 1% (sammanlagd halt av olika ämnen ⁵⁾)
3. Reproduktionstoxiska	Ämnen som uppfyller kriterierna i faroklassen reproduktionstoxisk i kategori 1 eller 2 ¹⁾ (R 60, R61)	< 0,5% (sammanlagd halt av olika ämnen ⁵⁾)
	Ämnen som uppfyller kriterierna i faroklassen reproduktionstoxisk i kategori 3 ¹⁾ (R 62, R63)	< 5% (sammanlagd halt av olika ämnen ⁵⁾)
Miljö		
4. Mycket persistenta och mycket bioackumulerbara	Ämnen med 1) en halveringstid > 60 dagar i marint eller sötvatten eller > 180 dagar i marint eller sötvattensediment samt 2) BCF>5000 ¹⁾²⁾	Ej avsiktligt tillsatta ⁶⁾
5. Persistenta, bioackumulerbara och toxiska	Ämnen med 1) en halveringstid > 60 dagar i marint vatten eller > 40 dagar i sötvatten eller > 180 dagar i marint vattensediment eller > 120 dagar i sötvattensediment samt 2) BCF>2000 samt 3) Kronisk NOEC < 0,01 mg/l	Ej avsiktligt tillsatta ⁶⁾

Egenskaper (ämnen)	Kriterier	Haltgräns ⁴⁾
	eller hormonella effekter ^{1) 2)}	
6. Persistenta och bioackumulerbara	Ämnen med 1) låg nedbrytbarhet i bionedbrytningstest ³⁾ samt 2) $\log P_{ow} \geq 4,0$ (såvida inte experimentellt bestämd till $BCF \leq 500$) ^{1) 2)}	< 1% (sammanlagd halt av olika ämnen)
7. Pb, Cd, Hg	Rena ämnen eller föreningar av Pb Cd och Hg	< 0,1% (sammanlagd halt av olika ämnen)
8. Skadligt för ozonskiktet	Ozon Depletion Potential (ODP) > 0 (R 59)	< 0,1% (sammanlagd halt av olika ämnen)

- 1) I enlighet med KIFS 1994:12 (med aktuella ändringar. Se www.kemi.se). Bedömningen skall baseras på alla relevanta data om produktens hälso- och miljöfarlighet. Kriterierna är direkt tillämpbara när data erhållits från tester som utförts enligt de metoder som finns beskrivna i *bilaga 5 till direktiv 67/548/EEG*. I annat fall måste den använda metoden jämföras med den metod som anges i bilagan till direktivet innan en bedömning enligt kriterierna kan göras. Om det för en given hälso- eller miljöfarlig egenskap finns data från flera undersökningar som enligt kriterierna skulle leda till olika klassificering skall de data som ger den strängaste klassificeringen användas under förutsättning att de är av god vetenskaplig kvalitet.
- 2) Bedömningen av persistens och bioackumulerbarhet ska utöver data från tester, även baseras på ämnens förväntade och observerade uppträdande i miljön då dessa data finns tillgängliga.
- 3) Till exempel <20% nedbrytning i lättnedbrytbarhetstest (OECD 301 A-F) eller i test för potentiell nedbrytbarhet (OECD 302 A-C)
- 4) I de fall det finns en lägre haltangivelse i klassificeringslistan (se KIFS 1994:12 med aktuella ändringar. www.kemi.se) gäller den angivelsen.
- 5) Även om dessa egenskaper troligen inte är adderbara, ska den sammanlagda halten av olika ämnen ändå beräknas eftersom egenskaperna anses mycket allvarliga och önskvärda att få bort.
- 6) Med "ej avsiktligt tillsatta" menas ämnen som inte under något led i tillverkningsprocessen avsiktligt tillförts råvara eller produkt. Ämnen som faller för kriterierna kan accepteras endast som föroreningar i halter nära noll och som inte helt går att få bort.

Observera!

Deklarationen gäller produktens kemiska innehåll vid leverans till bygget/bruksfärdig produkt. Kemikalier som har använts vid tillverkningen men som inte finns med i den levererade produkten behöver inte deklarerars.

Ovanstående kriterier kommer att med jämna mellanrum ses över. Eventuella revideringar kan komma att genomföras för att anpassa dem till ny kunskap samt till omvärldens krav och målsättningar på kemikalieområdet. Kriterierna kommer att harmoniseras med kommande kriterier i det europeiska REACH-systemet (Registration, Evaluation, Authorisation of Chemicals) när dessa väl har fastslagits inom EU.

BILAGA 3. 2. Checklista för redovisning av hälso- och miljöfarligt innehåll i byggvaror.

Sparas med eget underlag för redovisning

Varans namn, ev. produktnummer:

Varans användningsområde (produkttyp):

Är varan homogen eller sammansatt av olika delkomponenter? *)

Tillverkare / importör, namn, adress, telefonnummer, e-mail, hemsida:

Är varan helt fri från sådana ämnen och i sådana halter som avses i detta dokument?	Ja ☐	Nej ☐
---	--------------------------------	---------------------------------

Finns dokumentation om kemiskt innehåll i varan? (Jfr. kraven på utredningsöversikt för kemiska produkter enligt KIFS 1998:8, tredje avd, 5 kap)	Ja ☐	Nej ☐
---	--------------------------------	---------------------------------

Finns byggvarudeklaration för varan?	Ja ☐	Nej ☐
--------------------------------------	--------------------------------	---------------------------------

Redovisas nedanstående ämnen i byggvarudeklarationen?	Ja ☐	Nej ☐
---	--------------------------------	---------------------------------

Är varan eller någon delkomponent i varan att betrakta som farligt avfall? Om ja, kommentera detta här:	Ja ☐	Nej ☐
--	--------------------------------	---------------------------------

Ansvarig för bedömningen i detta dokument:

Namn

Adress

Tfn och e-mail

*) Med homogen vara avses vara som inte består av flera separata delprodukter/komponenter, t.ex. cellplastskivor. För sammansatta varor som består av olika delkomponenter (t.ex. kylskåp) skall hänsyn tas till innehållet i komponenter som väger 25g eller mer.

Observera!

Deklarationen gäller varans kemiska innehåll vid leverans till bygget/bruksfärdig vara.. Kemikalier som har använts vid tillverkningen men som inte finns med i den levererade varan behöver inte deklarerars.

1. Innehåller varan eller delkomponent i varan ämnen som är cancerframkallande (kategori 1 eller 2)^{*)} (R 45, R 49) i en sammanlagd halt (per komponent) $\geq 0,1\%$? Ja Nej Info saknas

Om ja, vilket/vilka ämnen (ange kemiskt namn, halt av respektive ämne, CAS-nummer, farosymbol och riskfraser för respektive ämne):

2. Innehåller produkten ämnen som är cancerframkallande (kategori 3)^{*)} (R 40) i en sammanlagd halt $\geq 1\%$? Ja Nej Info saknas

Om ja, vilket/vilka ämnen (ange kemiskt namn, halt av respektive ämne, CAS-nummer, farosymbol och riskfraser för respektive ämne):

3. Innehåller varan eller delkomponent i varan ämnen som är mutagena (kategori 1 eller 2)^{*)} (R 46) i en sammanlagd halt (per komponent) $\geq 0,1\%$? Ja Nej Info saknas

Om ja, vilket/vilka ämnen (ange kemiskt namn, halt av respektive ämne, CAS-nummer, farosymbol och riskfraser för respektive ämne):

3. Innehåller produkten ämnen som är mutagena (kategori 3)^{*)} (R 68) i en sammanlagd halt $\geq 1\%$? Ja Nej Info saknas

Om ja, vilket/vilka ämnen (ange kemiskt namn, halt av respektive ämne, CAS-nummer, farosymbol och riskfraser för respektive ämne):

4. Innehåller varan eller delkomponent i varan ämnen som är reproduktionstoxiska (kategori 1 eller 2)^{*)} (R 60, R 61) i en sammanlagd halt (per komponent) $\geq 0,5\%$? Ja Nej Info saknas

Om ja, vilket/vilka ämnen (ange kemiskt namn, halt av respektive ämne, CAS-nummer, farosymbol och riskfraser för respektive ämne):

5. Innehåller produkten ämnen som är reproduktionstoxiska (kategori 3)^{*} (R 62, R 63) i en sammanlagd halt $\geq 5\%$? Ja Nej Info saknas

Om ja, vilket/vilka ämnen (ange kemiskt namn, halt av respektive ämne, CAS-nummer, farosymbol och riskfraser för respektive ämne):

6. Innehåller produkten avsiktligt tillsatta ämnen som är mycket persistenta och bioackumulerbara^{*)}? Ja Nej Info saknas

Om ja, vilket/vilka ämnen (ange kemiskt namn, halt av respektive ämne, CAS-nummer, farosymbol och riskfraser för respektive ämne):

6. Innehåller produkten avsiktligt tillsatta ämnen som är persistenta, bioackumulerbara och toxiska^{*)}? Ja Nej Info saknas

Om ja, vilket/vilka ämnen (ange kemiskt namn, halt av respektive ämne, CAS-nummer, farosymbol och riskfraser för respektive ämne):

7. Innehåller produkten persistenta och bioackumulerbara ämnen^{*)} i en sammanlagd halt (per komponent) $\geq 1\%$? Ja Nej Info saknas

Om ja, vilket/vilka ämnen (ange kemiskt namn, halt av respektive ämne, CAS-nummer, farosymbol och riskfraser för respektive ämne):

8. Innehåller produkten rent ämne eller föreningar av Pb, Cd eller Hg i en halt $\geq 0,1\%$ (för respektive ämne, per komponent)? Ja Nej Info saknas

Om ja, vilket/vilka ämnen (ange kemiskt namn, halt av respektive ämne, CAS-nummer, farosymbol och riskfraser för respektive ämne):

9. Innehåller produkten ämnen som är farliga för ozonskiktet^{*)} i en sammanlagd halt (per komponent) $\geq 0,1\%$? Ja Nej Info saknas

Om ja, vilket/vilka ämnen (ange kemiskt namn, halt av respektive ämne, CAS-nummer, farosymbol och riskfraser för respektive ämne):

^{*)} Kriterier och accepterade testmetoder eller beräkningsmetoder anges i separat kriteriedokument samt i ”Handledning för bedömning och redovisning av information till Byggindustrins avveckling av särskilt farliga ämnen” OBS! Handledningen är inte framtagen än.

Kommentarer till checklistan

För information om kemiska ämnens miljö- och hälsofarlighet, se bl.a. Kemikalieinspektionens hemsida, www.kemi.se).

De halter av ämnen som skall redovisas är de som anges i detta dokument såvida inte ämnet har en lägre halt för klassificering angiven i Kemikalieinspektionens klassificeringslista (se KIFS 1994:12 med aktuella ändringar. www.kemi.se). I så fall är det den lägre halten som gäller

BILAGA 3. 3. Redovisning av byggvaror

Denna sida skickas in till BASTA

Varans namn, ev. produktnummer:

Varans användningsområde (produkttyp):

Är varan homogen eller sammansatt av olika delkomponenter? *)

Tillverkare / importör, namn, adress, telefonnummer, e-mail, hemsida:

Intygas att varan uppfyller kraven i kriteriedokumentet (version 2003-01 10) Ja

Finns dokumentation om kemiskt innehåll i varan? Ja
 Nej

(Jfr. kraven på utredningsöversikt för kemiska produkter enligt KIFS 1998:8, tredje avd, 5 kap)

Finns byggvarudeklaration för varan? Ja
 Nej

Intygas att lämnade uppgifter är korrekta:

Jag godkänner att BASTA förbehåller sig rätten att genomföra revision. Jag skall utan ersättning tillhandahålla dokumentation och medverka vid revision.

Namn på ansvarig på företaget _____

Adress

Tfn och e-mail

*) Med homogen vara avses vara som inte består av flera separata delprodukter/komponenter, t.ex. cellplastskivor. För sammansatta varor som består av olika delkomponenter (t.ex. kylskåp) skall hänsyn tas till innehållet i komponenter som väger 25g eller mer.

Observera!

Deklarationen gäller varans kemiska innehåll vid leverans till bygget/bruksfärdig vara. Kemikalier som har använts vid tillverkningen men som inte finns med i den levererade varan behöver inte deklarerars.

BILAGA 4. Kriterier för BASTA-revisorer

Syftet med detta dokument är att vara ett underlag för personcertifiering av BASTA-revisorer. För att kunna genomföra en opartisk revision ställs krav på viss grundutbildning, praktisk erfarenhet och specifika produktkunskaper.

Allmänna bestämmelser för personcertifiering

Typ	Certifikat för BASTA-revisorer
Giltighet	3 år
Grundutbildning	Allmän kemisk kunskap förvärvad genom genomförd utbildning eller avlagd examen från lägst: <ul style="list-style-type: none"> ✓ Universitets- eller högskoleutbildning inom naturvetenskap med minst 60 p kemi ✓ annan likvärdig eller adekvat utbildning
Tillkommande utbildning	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Toxikologisk och ekotoxikologisk kompetens som motsvarar minst 20 p ✓ Revisionsutbildning minst tre dagar
Praktisk yrkeserfarenhet	Erfarenhet av praktiskt arbete inom något eller några av följande områden: <ul style="list-style-type: none"> ✓ Arbetat med hälso- och miljöbedömning av kemiska produkter gärna inom byggsektorn ✓ Utarbetat varuinformationsblad och/eller byggvarudeklara-tioner ✓ Arbetat som skyddsingenjör med kemisk arbetsmiljö ✓ Arbetat på myndighet/företag med kemikaliekontroll
Övrig kompetens	God kännedom om det svenska regelsystemet för kemikaliekontroll God kunskap i engelska

Etiska regler för BASTA-revisorer

De etiska reglerna för BASTA-revisorerna baseras på de etiska regler som föreningen Miljörevisorer i Sverige (MIS) utarbetat:

- God kompetens inom sitt område och alltid se till att den förbättras.
- Redovisar alla resultat som framkommit vid revisionen och understöder sina påpekanden med nödvändiga och tillräckliga fakta.
- Är opartisk i sitt arbete i förhållande till den verksamhet som revideras.
- Ekonomiska intressen eller andra bindningar får inte påverka arbetet.
- Kunskaper om ett reviderat företag utnyttjas inte otillbörligt.
- Uppgifter som framkommit under revision yppas inte utan uppdragsgivarens med-givande.
- Aldrig revidera sitt eget konsultarbete.
- Alltid uppträda så att respekten för miljörevision främjas.

Indragning av certifikat

Indragning av certifikat kan bli aktuell om BASTA finner att certifikatsinnehavaren inte längre uppfyller kraven för certifiering och inte inom påtalad tid vidtar de åtgärder som krävs för att upprätthålla kompetens. Dessutom kan certifikat dras in på grund av missbruk. Missbruk kan vara vilseledande marknadsföring, jävsituation mm. Det åligger BASTA att bedöma uppkomna missbrukssituationer.

Särskilda villkor vid förnyelse

Ett certifikat är giltigt i tre år. Efter tre år kan certifikatsinnehavaren ansöka om förlängning av certifikat i ytterligare tre år. För att få förlängning ska innehavaren kunna visa att den varit yrkesverksam och vidareutvecklat sig inom kompetensområdet med meritförteckning och anställningsintyg.

Revisionsmetodik

1. Inledning

Byggindustrin lanserar ett nytt system för att fasa ut användningen av särskilt farliga kemiska ämnen i kemiska produkter och byggvaror (nedan kallat varor). Systemet, som har utvecklats i samråd med materialleverantörer innebär ett nytt branschgemensamt godkännande av kemiska produkter och byggvaror som ersätter tidigare stopplistor. Granskningen och godkännandet utgår från själva produkten/varan inte dess livscykel. Tillverkare och leverantörer ska kunna verifiera att de lever upp till fastställda kriterier inom systemet vilka är anpassade till nuvarande och kommande svenska och europeiska krav.

Systemet som kallas BASTA, förvaltas av ett oberoende organ vilket borgar för trovärdighet.

2. Revisionens roll i BASTA-systemet

Tillverkare och leverantörer ansvarar själva för insamling av information om deras kemiska produkt/byggvara och dess kemiska innehåll samt för att redovisa att varan uppfyller kraven i systemet. Det oberoende organet avgör om produkten/varan kan registreras i BASTA-systemet.

Tillverkare och leverantörer ska kunna verifiera att de lever upp till gällande kriterier inom systemet. Kvalificerade revisioner kommer att genomföras för att kontrollera leverantörernas system för informations- och dokumentationshantering inklusive verifiering av lämnad information.

3. Definitioner

Revisor

Person som är kvalificerad att genomföra revision (i detta fall likvärdigt med BASTA-godkänd revisor)

Revisionsobjekt

Den organisation som ska revideras (i detta fall tillverkare och/eller leverantör) samt registrerad kemiska produkt och/eller byggvara.

4. Revisionsmetodik

4.1 Syfte och omfattning

Produkter/varor som uppfyller de fastställda kriterierna upptas på BASTAs lista. Revision sker sedan stickprovsmässigt för att kontrollera angiven information och system för dokumenthantering. Dessutom görs stickprovskontroll av själva produkterna och deras innehåll jämfört med vad som angivits till BASTA.

Revisionerna sker stickprovsmässigt. BASTA gör urvalet av de tillverkare/leverantörer som ska granskas. Urvalet kan ske slumpmässigt eller med en genomtänkt strategi. Revisorn väljer sedan vilken/vilka av tillverkarens/leverantörens kemiska produkter eller byggvaror som ska granskas. För de produkter som tillhandahålls eller säljs på den svenska marknaden ska relevant dokumentation finns tillgänglig i Sverige.

4.2 Uppdragsgivare

Det oberoende organet (BASTA) initierar revisionerna och är uppdragsgivare åt revisorerna.

Revisorn får inte ta ut arvode av revisionsobjektet. Ersättning för revisionsarbete betalas av BASTA.

4.3 Revisionskriterier

Revisorn granskar mot BASTAs kravdokument för kemiska produkter och byggvaror som tillverkaren/leverantören ska visa att de lever upp till.

Revisionen sker även mot kraven på tillverkarens/leverantörens system för information och dokumentation samt hantering av detta.

4.4 Genomförande

4.4.1 Planering

Normalt ska revisorn avsätta totalt en halv dag (4 timmar) till planering av revisionen. Planeringen omfattar:

- Kontakt med BASTA för erhållande av uppdrag
- Kontakt med revisionsobjekt
- Begäran av och granskning av övergripande dokumentation och systemrutiner.
- Begäran av och granskning av ett antal varuinformationsblad/säkerhetsdatablad/byggvarudeklarationer för registrerad produkt/vara.
- Övriga förberedelser inför arbetet på plats

Om det redan i detta skede visar sig att dokumentationen är bristfällig kan revisorn avbryta revisionen och ge revisionsobjektet möjlighet att komplettera dokumentationen inom senast två månader. Därefter återupptar revisorn sitt arbete.

4.4.2 Arbete på plats

Normalt ägnar revisorn maximalt en (1) dag åt arbete på plats hos tillverkaren/leverantören. Tiden ägnas åt intervjuer med nyckelpersoner och granskning av relevant dokumentation.

En checklista med övergripande områden som revisorn checkar av på plats och rubriker som revisorn frågar kring tas fram.

4.4.3 Rapportering

Revisorn avslutar arbetet på plats med att fylla i en mall som blir revisionsrapporten. I rapporten noteras avvikelser. En avvikelse kan vara av karaktären *större* (då plockas tillverkaren/leverantören bort omedelbart från BASTAs lista) eller *mindre* (tillverkaren/leverantören är kvar på listan men får två månader på sig att visa hur avvikelserna ska åtgärdas). Tiden räknas från den dag revisionsrapporten är färdigställd och levererad.

4.5 Revisionsutlåtande

Revisionsrapporten ska även omfatta ett revisionsutlåtande. Där klassar revisorn revisionsobjektet i någon av följande tre kategorier; godkänd, icke godkänd eller oklart. Revisionsrapport inklusive utlåtande ska färdigställas senast två veckor efter arbetet på plats. Rapporten ska ges i ett exemplar till revisionsobjektet samt i ett exemplar till BASTA.

Det är BASTA som slutligen har att ta ställning till ifall en kemisk produkt/byggvara och/eller leverantör ska avregistreras från BASTAs lista.

4.5.1 Godkänd (G)

Revisorn bedömer att:

- verifikation för registrerad produkt/vara är korrekt och komplett;
- stickprovsmässigt granskade varuinformationsblad/säkerhetsdatablad/byggvarudeklarerationer bedöms vara fullgoda
- tillverkaren/leverantören har ett fullgott system för den dokumentation som krävs.

4.5.2 Oklart (?)

Revisorn har endast funnit mindre avvikelser. Tillverkaren/leverantören har möjlighet att inom två månader inkomma med kompletterande dokumentation och redovisa hur avvikelserna ska åtgärdas. Därefter gör revisorn bedömningen om leverantören ska godkännas eller inte.

4.5.3 Icke godkänd (IG)

Revisorn har funnit en eller flera större avvikelser. Detta kan exempelvis vara:

- leverantören/tillverkaren kan inte uppvisa korrekt eller komplett dokumentation för en eller flera produkter/varor eller att
- verifikation för registrerad produkt/vara mot BASTAs kriterier saknas eller är felaktig

Revisorn gör då bedömningen att berörd produkt/vara ska plockas bort från BASTAs lista.

Finner revisorn däremot:

- allvarliga avvikelser av systemkaraktär ska han rekommendera att tillverkaren/leverantören plockas bort från BASTAs lista inklusive alla dess registrerade produkter/varor.

BILAGA 5. Organisation, verksamhet och affärsmodell för en permanent drift av BASTA

Detta PM redovisar resultatet av det arbete som bedrivits inom arbetsgruppen "Organisation" i Fas 1 av BASTA-projektet. Arbetet har bedrivits under hösten 2002 och våren 2003 av Johan Gerklev, Skanska samt Martin Dahlgren och Martin Persson från Hifab Development. Texten är tänkt att fungera som ett besluts- och planeringsunderlag, och skall ge en bild av hur BASTA-projektet kan överföras till en permanent organisation, samt hur en sådan organisation kan finansieras.

Promemorian innehåller följande delar:

- a) Bakgrund
- b) Förklaring av begreppen system och organisation.
- c) Systemets delprocesser
- d) Redogörelse av två tänkta framtidsscenarier.
- e) Uppskattning av kostnader och intäkter för de redovisade scenarierna.
- f) Förslag till organisation.
- g) Riskanalys

I texten används begreppet BASTA som synonym för den permanenta organisation som tar över projektet under 2003.

a) Bakgrund

BASTA bygger på ett system med kriterier som utarbetats av arbetsgruppen "Kriterieutveckling". Kriterierna anger nivåer för haltgränser för ämnen med vissa egenskaper. Nyttan med kriterierna är att de kan integreras i ett enhetligt informationssystem, som underlättar för leverantörer och köpare av byggvaror att kommunicera med varandra och redovisa i vilken omfattning farliga ämnen förekommer i olika byggvaror. Kriterierna uppdateras med jämna mellanrum för att hela tiden ligga i fas med krav och förväntningar från användarna. Hur ofta uppdatering av kriterierna skall göras är dock en avvägning mellan behovet förbättring och de kostnader som är förknippade med en förändring. Om kriterierna ändras för ofta medför detta stora problem för användarna av systemet då det medför omfattande arbete för såväl inköpsorganisationer som leverantörer.

Systemets funktion är enkel till sin natur. Användare av systemet får information om att förekomsten i en byggvara av ämnen med en viss oönskad egenskap (exempelvis persistens):

- a) understiger en specificerad haltgräns eller
- b) överskrider en specificerad haltgräns eller
- c) att uppgifter om produkten saknas.

Med hjälp av denna information kan en köpare av byggvaror fatta beslut om att:

- a) acceptera användning av byggvaran eller
- b) avstå från att använda byggvaran eller
- c) kontakta leverantören för kompletterande information.

b) Förklaring av begreppen system och organisation

Arbetsgruppen vill initialt belysa skillnaden mellan begreppen "system" och "organisation". Med "system" avses alla de delprocesser och aktiviteter som tillsammans bidrar till det långsiktiga målet uppnås, d.v.s. utfasning av farliga ämnen från kemiska ämnen och byggvaror. En sammanställning av de olika delprocesserna redovisas nedan under rubriken "Systemets delprocesser". De viktigaste aktiviteterna har tydliggjorts med kursiv stil. Som nämnts inledningsvis används begreppet "organisation" som beskrivning av den plattform som används för att administrera "systemet". Den projektorganisation som i dagsläget administrerar BASTA kommer så småningom att övergå i en permanent verksamhet med en bestämd organisationsform.

Vad är då skillnaden mellan "system" och "organisation", och varför är det viktigt att göra en åtskillnad? Systemet omfattar delprocesser som inte kan styras av organisationen. Hit hör tillämpningen av kriterierna vid inköp. Att det förhåller sig så är naturligt. Miljömärkningsorganisationer, vars verksamhet till viss del liknar BASTA, befinner sig i samma situation. Om ingen köper de produkter som uppfyller de produkter som uppfyller kriterierna kommer man inte heller att nå målen. En konsekvens av detta förhållande är att BASTA-organisationen inte ensamt kan styra utvecklingen så att de långsiktiga projektmålet uppnås. Man kan i praktiken bara stimulera inköpare att använda kriterierna genom att peka på de fördelar som detta medför. BASTA-organisationen kan heller inte tvinga leverantörer att ansluta sig, vilket är självklart.

De organisationer som står bakom BASTA måste med andra ord hela tiden ha fokus inställt på att få till stånd ett fungerande samarbete mellan olika aktörer och intressenter. BASTA kommer alltid att vara ett medel för att uppnå målen. Etableringen av en organisation ger inga garantier för framgång. I arbetet har med att ta fram detta PM har arbetsgruppen studerat olika liknande företeelser¹. Det går tydligt att urskilja olika grader av framgång för olika system. Arbetsgruppen vill därför i detta sammanhang understryka vikten av att kriterierna verkligen används vid inköp, och att leverantörer ansluter sig. Undersökningar av andra märknings- och informationssystem indikerar att detta är en avgörande framgångsfaktor².

c) Systemets delprocesser

Delprocess 1: Uppdatering av kriterier

Effekt: Uppdaterade kriterier finns tillgängliga.

Beskrivning: Någon form av kommitté eller arbetsgrupp arbetar på mandat från ägarna till systemet (medlemmar, aktieägare eller stiftelsegrundare). Dessa *utvärderar* befintliga kriterier, och utarbetar förslag till en uppdatering. Processen genomförs med en viss periodicitet.

Koppling till BASTA: Denna delprocess måste per definition styras av den gemensamma organisationen.

Delprocess 2: Kommunikation och informationsspridning

Effekt: Relevanta målgrupper blir medvetna om möjligheten att använda kriterierna.

¹ Undersökta företeelser har varit MILAB, Byggmiljöguiden, KRAV, FSC, RBK, Svensk Byggtjänsts system med byggvarudeklarationer, Miljöstatusföringen och Svanen.

² Som exempel kan nämnas KRAV där Coop, Hemköp och ICA tidigt började använda KRAV:s kriterier vid inköp av livsmedel. Under flera år har efterfrågan överstigit utbudet, vilket har påverkat allt fler leverantörer att ställa om till ekologisk produktion.

Beskrivning: Relevanta målgrupper nås av ett *meddelande* om att a) kriterierna är framtagna, b) hur de kan ta del av dessa samt c) hur de kan omsätta kriterierna till inköpsrutiner. Meddelandet *distribueras* via lämpliga media, exempelvis en webbplats.

Koppling till BASTA: Organisationen bör styra delprocessen.

Delprocess 3: Informationsflöde från leverantörer till inköpare

Effekt: Leverantörer förmedlar information som visar om produkten uppfyller kriterierna eller ej.

Beskrivning: En leverantör använder kriterierna för att *bedöma* den egna produkten. Resultatet *dokumenteras* enligt en definierad struktur. Dokumentationen *förmedlas* till inköpare i anslutning till att produkterna bedöms i köpprocessen.

Koppling till BASTA: Organisationen kan delvis påverka delprocessen. Man kan inte tvinga leverantörer att ansluta sig. Påverkan sker via kommunikation. Informationsflödet kan antingen styras av organisationen eller vara decentraliserad. I det senare fallet uppnår man dock inga skalfördelar, d.v.s det finns flera parallella informationssystem, vilket skapar merarbete för såväl leverantörer som köpare.

Delprocess 4: Utvärdering av byggvaror i köpprocesser

Effekt: Köpare av byggvaror väljer produkter på ett sådant sätt att leverantörer uppfyller kriterierna.

Beskrivning: BASTA-kriterierna *introduceras* som ett verktyg som kan användas vid bedömning av byggvaror i beställar- och inköpsorganisationer. Kriterierna *integreras* i inköpsrutinerna. En utvärdering/revision (med hjälp av ISO 14001 eller andra ledningssystem) säkerställer att kriterierna *tillämpas* i praktiken.

Koppling till BASTA: Organisationen kan endast till viss del påverka delprocessen. Man kan inte tvinga inköpare att ansluta sig. Påverkan sker via kommunikation. Det är möjligt att utarbeta rekommendationer för sakägarna/medlemmarna om hur bedömning och utvärdering bör genomföras.

Delprocess 5: Utvärdering av information från leverantörer

Effekt: Säkerställande att lämnad information motsvarar faktiska förhållanden.

Beskrivning: Utvärdering av information från leverantörerna genomförs för att säkerställa riktigheten i lämnade uppgifter. Den baseras på stickprov och omfattar rutiner och vid behov *granskning* ner på produktnivå.

Koppling till BASTA: Delprocessen kan antingen styras av organisationen eller vara decentraliserad. I det senare fallet minskar öppenheten, d.v.s det blir svårare för externa intressenter att bedöma riktigheten i den information som lämnats av leverantörerna.

d) Två framtidsscenarier för BASTA

Arbetsgruppen har valt att redovisa två tänkbara scenarier för hur BASTA kan tänkas fungera på sikt. För bägge scenarier antas att det bildas en organisation som är en egen juridisk person, och som ansvarar för en del av delprocesserna. (I nästa avsnitt redovisas ett förslag till hur en sådan organisation kan se ut).

Inget av scenarierna ska betraktas som statiska. Det innebär att de beskrivna organisationerna kan förändras avseende vilken verksamhet som bedrivs. Ytterst är det givetvis styrgruppen och de framtida sakägarna som bestämmer vilken verksamhet som BASTA ska omfatta.

Scenario 1: Samordnad uppdatering av kriterier och kommunikation

Det första scenariot bygger på att sakägarna åtminstone i ett inledningsskede beslutar sig för att verksamheten blir mindre omfattande. BASTA ansvarar för den fortsatta uppdateringen av kriterier, samt att dessa kommuniceras ut till relevanta aktörer på den svenska byggmarknaden.

Informationshanteringen är i detta scenario decentraliserad. Detta innebär att leverantörer tillhandahåller information ungefär på samma sätt som idag till inköpare. I en del fall integreras informationen om uppfyllelse av kriterierna i andra system (ex i Byggvarudeklarationer), i andra fall tillhandahålls information direkt från leverantör till beställare. Utvärderingen av leverantörernas information är också decentraliserad. Det innebär att det blir den inköpande organisationen som avgör i vilken omfattning som revisioner ska genomföras.

En fördel med en begränsad verksamhet är att kostnaderna sjunker. Sakägarnas arbetsinsats blir också mera begränsad. En nackdel är att man inte utnyttjar de kostnadsbesparingar som kan genereras av att alla använder ett och samma informationssystem.

Scenario 2: Kriterier, kommunikation, IT-system och utvärdering av leverantörsdata

BASTA ansvarar även i detta scenario för den fortsatta uppdateringen av kriterier, samt att dessa kommuniceras ut till relevanta aktörer på den svenska byggmarknaden. Man bygger också upp en stödjande infrastruktur för att underlätta informationsflödet mellan leverantörer och inköpare. Bedömningen av produkter görs av leverantörerna själva i enlighet med de instruktioner som lämnas från BASTA. Bedömningen skickas därefter till en databas, exempelvis genom att leverantören fyller i ett standardiserat formulär på en webbsida. BASTA ansvarar för driften av servern, samt att inköpare får tillgång till informationen på enklast tänkbara sätt.

En ytterligare skillnad jämfört med Scenario 1 är att BASTA också ansvarar för utvärderingen av riktigheten i den information som lämnas av leverantören. Det innebär att man tar fram kriterier för revision. Konsulter kan ansöka om att bli ackrediterade för att få utföra revisioner enligt dessa kriterier.

En fördel med den utvecklade verksamheten är att man fullt ut kan dra nytta av de kostnadsbesparingar som kan genereras av ett gemensamt system. Trovärdigheten för systemet bör också öka med en revision av leverantörernas uppgifter.

e) Kostnads- och intäktsanalys

En kostnads- och intäktsanalys (KI-analys) har genomförts för att få en uppfattning om vilka kostnader och intäkter som BASTA-organisationen ger upphov till respektive kan generera. KI-analysen har genomförts med utgångspunkt i genererade kostnader för att driva BASTA-organisationen. Utifrån dessa kostnader har möjliga intäktskällor för att täcka driftkostnader identifierats och beräknats. Kostnadsuppskattningarna i analysen är i huvudsak baserade på erfarenheter från projektets första fas, inhämtade externa referenser³ och i några fall egna slutsatser och uppskattningar.

BASTA:s verksamhet kan i huvudsak finansieras genom tre olika intäktskällor, för det första genom avgifter från användare av systemet, för det andra genom avgifter från leverantörer av produkter som ansluter sig till systemet, för det tredje genom externt tillförda medel.

KI-analysen har utformats utifrån de två alternativa scenarier som presenteras ovan och redovisar driften under de två första uppbyggnadsåren, 2004 och 2005. Avsikten är att verksamheten under det andra driftåret skall finansiera driften utan externt tillförda medel. Givna förutsättningar i bägge scenarierna är att ett 50-tal leverantörer registrerar ett 1000-tal produkter under 2004 och att ca 350 leverantörer registrerar 3500 produkter under 2005.

Scenario 1 Samordnad uppdatering av kriterier och kommunikation

För ett system baserat på samordnad uppdatering av kriterierna samt gemensam extern kommunikation har driftkostnaderna beräknats till ungefär 500 tkr. Kostnaderna som budgeterats är kommunikations- och informationsspridning 350 tkr och uppdatering av kriterier 160 tkr.

I KI-analysen har intäkterna för det första driftåret (2004) antagits komma från en kombination av användaravgifter och externt tillförda medel (EU-fonder eller annan extern finansiering). Under det andra driftåret antas medlemsantalet ha ökat vilket medför att intäkterna baseras uteslutande på avgifter från användarna. En fullständig redovisning av KI-analysen återfinns i bilaga 1.

Scenario 2 Kriterier, kommunikation, IT-system och utvärdering av leverantörsdata

Kostnader för ett komplett system har beräknats till drygt 1,3 Mkr för det första driftåret (2004) där de största kostnadsposterna är utvärdering av information från leverantörer 567 tkr, kommunikations- och informationsspridning, 350 tkr. I takt med att antalet produkter blir fler under det andra driftåret ökar kostnaderna för utvärdering av information från leverantörer till knappt 1,1 Mkr, övriga kostnadsposter är i stort sett oförändrade. Total budget för driftår två (2005) uppgår till ca. 2 Mkr.

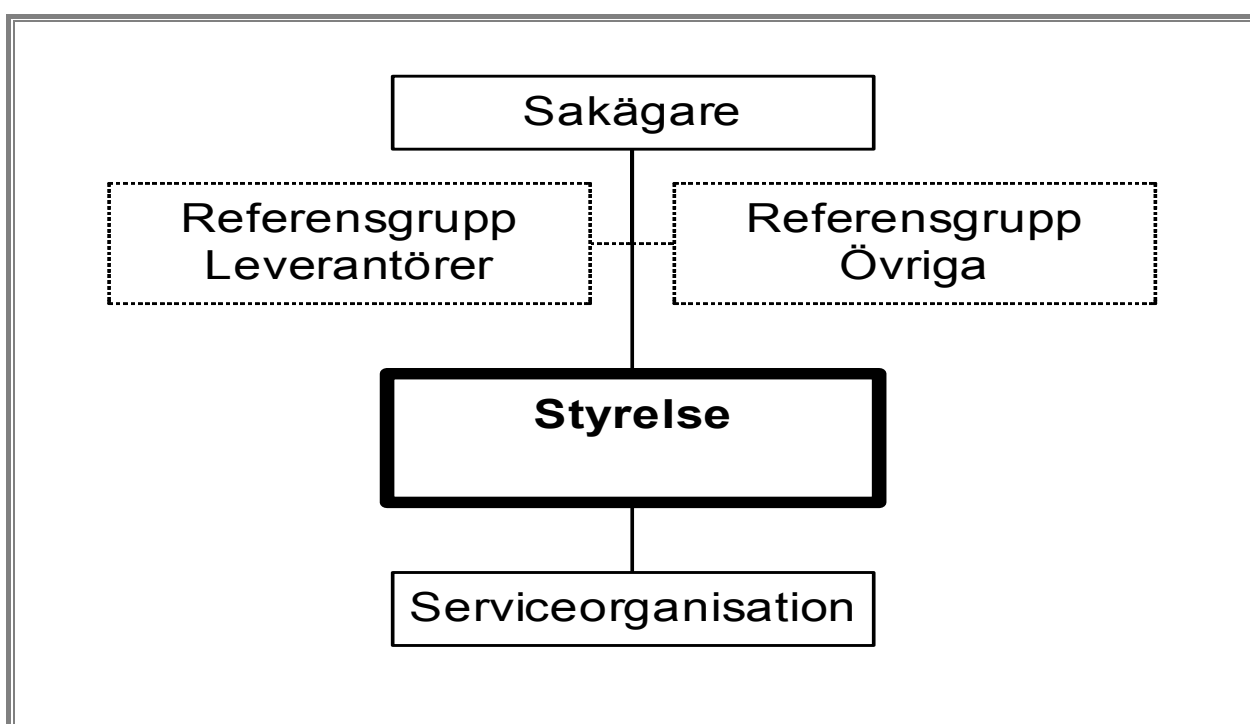
³ Bl.a. Miljöstatusföreningen, Rådet för Byggkompetens, MILAB och KRAV.

f) Förslag till organisationsform

Arbetsgruppen har tagit fram ett förslag till hur BASTA kan fungera organisatoriskt och juridiskt. Utgångspunkten har varit en enkel modell som finns redovisad i figur 1. I modellen är det sakägarna som har den yttersta beslutanderätten. Såsom diskussionen har förts hittills i styrgruppen tolkar arbetsgruppen det som att sakägarna kommer att utgöras av byggherrar/beställarorganisationer och byggtreprenörer. Även branschorganisationer som företräder dessa grupper ingår. Övriga intressenter knyts till organisationen via referensgrupper. En av de viktigaste intressenterna, leverantörer, får förslagsvis en egen referensgrupp.

Sakägarna tillsätter någon form av styrelse, som ansvarar för att driva BASTA under en avgränsad tidsperiod, förslagsvis ett år i taget. Styrelsen ansvarar i sin tur för att det finns en fungerande serviceorganisation.

Figur 1: Modell för organisation

Bedömning av olika organisationsformer.

Arbetsgruppen har utvärderat olika juridiska lösningar som kan vara aktuella att använda. De alternativ som teoretiskt sett bedöms kunna fungera är ekonomisk förening, aktieföretag och stiftelse. Dessa alternativ har utvärderats utifrån fem bedömningsgrunder, för att avgöra vilken form som är bäst lämpad för BASTA. De fem bedömningsgrunderna är:

1. Sakägares intressen
2. Kostnadseffektivitet
3. Trovärdighet
4. Flexibilitet
5. Extern finansiering

Den första bedömningsgrunden, "Sakägares intressen", innebär att den juridiska formen på ett rimligt sätt ska kunna vikta olika sakägares inflytande. In- och utträde för sakägare ska också kunna hanteras så smidigt som möjligt. Både aktieföretags- och stiftelseformen

bedöms i detta sammanhang som svagare alternativ. I aktiebolag regleras inflytande genom aktieägarande, som bedöms vara ett dåligt initiativ. Efter det att de ursprungliga aktierna har fördelats är det relativt omständligt att omfördela ägandet till nya intressenter, jämfört med proceduren att bevilja medlemskap. I en stiftelse är det ändamålet som står i fokus, och det saknas en funktion som motsvarar medlemmar eller aktieägare. In och utträde är därmed inte aktuellt. En stiftelse bedöms som något mindre attraktiv än en förening, eftersom det inte tydligt går att definiera vem som är sakägare, utöver de organisationer som grundar stiftelsen.

Alla tre alternativen bedöms ge ungefär samma förutsättningar för att skapa en kostnadseffektiv organisation. En ekonomisk förening får ett extra plus, eftersom man slipper en del juridisk administration som är förknippad med aktiebolag och stiftelser.

Avseende trovärdighet bedömer arbetsgruppen att en ekonomisk förening är bättre än övriga alternativ. Ett aktiebolag kommer att ge en signal om att verksamheten ska drivas med lönsamhet, vilket inte är huvudmålet för verksamheten. Stiftelseformen är mindre välkänd för många, vilket kan medföra att organisationsformen ifrågasätts av en del.

Med flexibilitet avses att organisationsformen ska kunna hantera det faktum att BASTA kommer att förändras över tiden. Organisationsformen måste vara sådan att den tillåter justeringar under resans gång. I en ekonomisk förening och i ett aktiebolag är det förhållandevis enkelt att hantera sådana förändringar genom att ändra stadgarna alternativt bolagsordningen. En stiftelse är mera rigid till sin karaktär. Det syfte som slås fast i stiftelseurkunden kommer att styra verksamheten.

Slutligen har möjligheterna att ansöka om extern finansiering via EU-fonder, forskningsstiftelser m.m. värderats. Såväl en förening som en stiftelse bedöms ha goda förutsättningar att göra ansökningar. För ett aktiebolag kan möjligheterna minska något, eftersom man i vissa fall kommer att bedömas som en kommersiell verksamhet, och därmed inte är bidragsberättigade.

Resultatet från bedömningen finns sammanfattat i Tabell 1. Arbetsgruppen anser att den bäst lämpade organisationsformen är att bilda en ekonomisk förening.

Tabell 1: Bedömning av juridiska organisationsformer

KRITERIER	FÖRENING	AKTIEBOLAG	STIFTELSE
Intressen	++	-	+
Kostnadseffektivitet	++	+	+
Trovärdighet	++	-	+
Flexibilitet	++	++	-
Extern finansiering	++	+	++

g) Riskanalys

Under Fas 1 har en riskanalys genomförts som omfattar alla de arbetsgrupper som ingår i projektet. Riskanalysen följer en systematisk metod där en så kallad **riskkatalog** upprättas. Riskkatalogen innehåller en bruttolista över potentiella risker som försvårar eller hotar uppfyllandet av projektets uttalade mål. Med utgångspunkt i riskkatalogen identifieras så kallade **nyckelrisker** genom en bedömning av respektive risk i

riskkatalogen baserat på sannolikhet för att den inträffar och vilka konsekvenser detta skulle medföra. I riskanalysens sista steg föreslås åtgärder för att eliminera, begränsa eller bevaka nyckelriskerna i projektet⁴.

Arbetsgruppen ”Organisation” har haft som uttalade mål att:

- *Etablera ett oberoende organ som säkerställer drift, utveckling och kvalitetssäkring av klassningssystemet.*
- *Säkerställa en uthållig finansiering av klassningssystemet.*

I den riskanalys som har gjorts har följande **nyckelrisker** identifierats som hotar målen ovan:

Nyckelrisk 1: Sakägarna förmår inte ge tydliga direktiv till organisationen.

Nyckelrisk 2: Svårigheter att hitta en långsiktigt stabil finansieringslösning.

Nyckelrisk 3: Inga affärsmodeller accepteras av leverantörer och användare.

Nyckelrisk 4: Svårigheter att rekrytera rätt kompetens.

Riskhantering

Arbetsgruppen har gjort en uppföljning av den genomförda riskanalysen i syfte att tydliggöra hur man avser att hantera de identifierade nyckelriskerna.

Hantering av nyckelrisk 1:

I riskanalysen föreslås att arbetsgruppen tar fram ett underlag till stadgar, stiftelseurkund eller liknande för att på så sätt underlätta för sakägarna att ge tydliga direktiv.

Hantering av nyckelrisk 2:

Det förslag till finansiering som redovisas i detta PM har utformats för att kunna erbjuda mesta möjliga stabilitet. Detta uppnås genom att de avgiftsnivåer som föreslås har lagts på en nivå som bedöms vara låg/attraktiv för leverantörer och sakägare. Med ”låg/attraktiv” avses dels att de är låga i jämförelse med andra system, dels låg i förhållande till den nytta som leverantörer och inköpare får ut. För att skapa ytterligare stabilitet har minimikostnaderna för att driva en organisation lagts på en låg nivå. Även i scenario 2 finns det möjligt till ”tryckutjämning” genom att man kan reducera antalet revisioner och därmed också kostnaderna. Behovet av externa medel har begränsats till et minimum.

Hantering av nyckelrisk 3:

Risken att inga affärsmodeller accepteras beror till stora delar på hur leverantörer och inköpare värderar nyttan av att ansluta sig. I enlighet med slutsatserna i riskanalysen har arbetsgruppen arbetat med att ta fram ett förslag med så låga kostnader som möjligt.

Hantering av nyckelrisk 4:

Arbetsgruppen bedömer att det inte är svårt att finna rätt kompetens för att administrera BASTA. Däremot kan det vara svårt att säkerställa att rätt kompetens för revisioner av leverantörers lämnade uppgifter. Genom att tillämpa ett system med ackreditering av revisorer (konsultföretag) bör denna risk kunna elimineras. Arbete med att ta fram ett förslag till revisionsprocedur pågår inom arbetsgruppen ”Kriterier”. Detta arbete kommer också att beröra frågan om ackreditering.

⁴ För mer detaljer hänvisas till slutrapporten Riskanalys, 2003-01-26.

BILAGA 6. Kontakter

Byggherrar, beställarorganisationer

Urban Ledin , Banverket
 Fredrik Friberg, Vägverket
 Anders Sellner, Vägverket
 Anna Granberg, HSB Malmö
 Jerker Nyblom, Miljösamordnare, Akademiska Hus i Stockholm AB
 Christina Sverdrup, Miljö och tillstånd, Citytunnelprojektet, Malmö
 Eva Morger, Bilprovningen
 Annelise Larsen, IKEA
 Olof Sjöberg, Vasakronan
 Bengt Wånggren, Fastighetsägarna

Konsulter

Helena Wildros, Sweco Projektering
 Pia Löfgren, Sweco Bloco
 Petra Adrup, Miljö/Hälsa/Kvalitet, Scandiaconsult Sverige AB
 Sten-Ivan Bylund, J&W energi och miljö
 Sara Norrgrann, Forsen Projekt AB
 Berit Goldstein
 Gunilla Rex
 Beatrice Kindembe, White
 Jenny Carlstedt Sylwan, White Arkitekter
 Martin Erlandsson IVL

Myndigheter

Björn Tegsten, Arbetsmiljöverket
 Kristina Einarsson, Boverket
 Sara Giselsson, Boverket
 Karin Thorán, Kemikalieinspektionen
 Kajsa Sundberg, Miljödepartementet/Naturvårdsverket
 Michael Ressner, Socialstyrelsen
 Gunilla Fransson SWEDAC

Massmedia

Pressrelease, BI, 2002-10-15
 P4/Orebro, Rakt på sak 2002-10-16
 Byggnadsarbetaren, 2002-10-16
 Gästriklands Tidning, 2002-10-18
 Smålandsbygdens Tidning, 2002-10-18
 VVS-Installatörerna
 Byggindustrin 26/2002, sid 19
 Kent Samuelsson, Miljörapporten
 Tommy Löfgren, Miljö eko

Övriga

Sven Nyberg, LO
 Peter Nohrstedt, EKV
 Åke Tidell, IIIIEE, The International Institute for Industrial Environmental Economics
 Erik Hellqvist, VD Svensk Byggtjänst
 Claes Hammarlin, Sören Danielsson, Svensk Byggtjänst
 Monica Eurenus, Länsstyrelsen Östersund
 Hans Ewander, Monica Björk, Industrins byggmaterialgrupp

Per Holbæk Kristiansen, Optiroc A/S
Ingvar Ahlstrom Wäst-Bygg
Bo Eskilsson, Beijer Byggmaterial
Ari Ilola, Jonas Pettersson, Christer Mårs, Ahlsell, Hallsberg
Marie- Louise Luther, Astma och allergiförbundet
Magnus Hedenmark, Naturskyddsföreningen
Per Rosander, Internationella Kemikaliesekretariat

Seminariepresentationer

2002-04-03 och 2002-09-19: Ekobyggprogrammet, Stockholms stad: Danielle Freilich
2002-08-27 BYKR Nyköping. Presentation av NCCs produktvalsarbete och BASTA
2002-09-03 Länsstyrelsen i Dalarna. Presentation av NCCs produktvalsarbete och BASTA på kurs/möte med lokala företag och leverantörer, Rättvik. Charlotte Bejersten-Nalin
2002-09-17: Kemikalielistor- ett bekvämt sätt att ställa meningslösa krav: Karin Jönsson och Danielle Freilich
2002-11-13: Byggmiljödagen, värdering och val av byggmaterial: Staffan Söderberg
2003-02-04: E L (Elmateriel Leverantörernas förening) årsmöte: Danielle Freilich

BILAGA 7. Frågor och svar om BASTA

Vad är BASTA?

BASTA är ett nytt klassningssystem som utvecklas av aktörer i den svenska byggbranschen som syftar till att fasa ut användningen av särskilt farliga kemiska ämnen från byggvaror. Varorna bedöms utifrån de *egenskaper* som de ingående ämnena har. Godkända produkter får endast innehålla vissa maxhalter av ämnen med följande egenskaper:

- Cancerframkallande ämnen
- Mutagena ämnen (skadar arvsmassan)
- Reproduktionstoxiska (skadar fortplantningen)
- Persistenta ämnen (svårnedbrytbara)
- Bioackumulerbara ämnen (ansamlas i vävnader)
- Allergiframkallande ämnen
- Giftiga ämnen

Vilka står bakom BASTA?

Bakom initiativet till ett nytt klassningssystem står branschorganisationen Sveriges Byggindustrier, Skanska, JM, NCC och Peab. Kriterierna har utvecklats i samråd med materialleverantörer. Projektet finansieras under en inledande fas av företagen själva samt via projektmedel från Svenska Byggbranschens Utvecklingsfond, SBUF. Medel har sökts från EU:s LIFE-fond.

Kommer systemet att omfatta alla byggvaror?

På sikt ja. Kriterier har utvecklats för dels kemiska produkter som t ex lim, färg och fogmassor dels för byggvaror som kan vara homogena som t ex gipsskivor och golv-material eller sammansatta som installationer.

Hur avgörs det om en produkt är godkänd?

Leverantören av en specifik produkt ansvarar själv för insamling av information om varan och dess kemiska innehåll samt för att redovisa att den uppfyller kraven i systemet. Ett oberoende organ avgör sedan om varan kan erhålla en klassning och registreras i systemet. På detta sätt behöver leverantören i normalfallet inte avslöja varans hela receptur. Tillverkare och leverantörer ska dock kunna verifiera att de lever upp till gällande kriterier inom systemet, och revisioner av leverantörerna rutiner samt leverantörernas dokumentation kommer att förekomma.

Hur vet jag att det verkligen blir ett oberoende organ som ansvarar för bedömningen?

Byggföretag, leverantörer, byggherrar och konsulter har ett gemensamt intresse att skapa ett system med hög trovärdighet, eftersom detta är en förutsättning för att kriterierna ska börja användas i stor skala av många aktörer. Det enda sättet att uppnå denna trovärdighet är att etablera ett oberoende kontrollorgan som står fritt från inflytande från marknadens aktörer, och som öppet redovisar vilka vetenskapliga grunder som motiverar utformningen av kriterierna.

Kommer BASTA att bli en ny miljömärkning?

Nej. Systemet kommer visserligen att vara certifierat av en tredje part för att garantera oberoende och trovärdighet. På så sätt uppfyller systemet kraven för en s.k. Typ 1-märkning, på samma sätt som SIS-Miljömärkningens Svan och Naturskyddsföreningens Falk. Däremot pekar inte BASTA ut de varor som är ”bäst i klassen”. Snarare är det ett

informationsverktyg som pekar ut de varor som uppfyller kravnivån ”godkänt”. BASTA kontrollerar heller inte varans hela livscykel, utan endast produktens innehåll. Systemet konkurrerar inte med etablerade system utan ska snarast ses som ett komplement.

Vad skiljer BASTA från de system som redan tillämpas på byggmarknaden?

Det är framförallt två saker som skiljer BASTA från redan etablerade system. Den första är att det är leverantörerna av en vara som tar ansvaret för informationsinsamling och bedömning.

Den andra skillnaden är att kriterierna bygger på ämnenas inneboende *egenskaper* snarare än deras dokumenterade *risker*. Några uttömmande listor över ämnen som inte får förekomma i byggprodukter kommer inte att tas fram. Däremot kan den kommande OBS-databasen från Kemikalieinspektionen användas som exempellista på ämnen med oönskade egenskaper.

Hur förhåller sig BASTA till EU:s och Sveriges lagstiftning?

Ett av motiven till att initiativet startades upp var att anpassa byggbranschen till de myndighetskrav som finns idag och som bedöms införas inom en nära framtid. Miljöbalken lägger ansvaret för utredning och bedömning av produkter och varor på leverantören medan användaren av dessa produkter ska ersätta farliga ämnen med mindre farliga. BASTA bidrar också på ett tydligt sätt till att uppfylla riksdagens miljö-kvalitetsmål om en Giftfri miljö inom en generation. Inom EU pågår idag ett arbete som sannolikt kommer att resultera i ett förslag till kemikalieförordning som närmar sig Sveriges ståndpunkter.

När kan kriterierna börja tillämpas?

Leverantörer kan redan nu ta del av kriterierna och själva göra en bedömningen om man uppfyller dessa. Flera leverantörer av kemiska produkter har redan inlett denna process. Även inköpare och byggherrar kan börja använda kriterierna i upphandlingar och byggprojekt. För att underlätta användningen av kriterierna kommer det att krävas att ett informationsstöd utvecklas. IT-stödet kommer att utgöras av en databas som innehåller klassade produkter.

När är systemet färdigt för användning?

Den process som kommer att ta längst tid är etableringen av ett oberoende kontrollorgan som också får ansvar för att förvalta och utveckla kriterierna. Kontrollorganet kommer att etableras under 2003, men kommer sannolikt inte att fungera fullt ut förrän mot slutet av 2004.

Vad kostar det att använda BASTA?

Det kostar ingenting att ta del av kriterierna. Leverantörer som vill certifiera sina produkter till systemet kommer sannolikt att få betala en avgift till det oberoende kontrollorganet. För produkter som är väldigt lika till sin karaktär kommer det att vara möjligt att genomföra s.k. gruppcertifieringar. Detta innebär att flera artiklar godkänns i en och samma certifieringsprocess. Exakt vilka avgifter som kommer att tas ut är ännu inte beslutat.

Blir det dyrare byggkostnader?

Kemikaliekontroll är en kostnadskrävande verksamhet eftersom många aktörer i nuläget utför samma arbete. Genom att införa ett branschgemensamt system är målet att samtidigt få en lösning som är mera kostnadseffektiv. Detta gör det också enklare och billigare för små och medelstora företag att utföra egenkontroller. Totalt sett bedöms BASTA kunna sänka kontrollkostnaderna, och risken för ökade byggkostnader bedöms därför vara mycket låg.